

Seija Keränen

Metsien perinteinen monikäyttö, aineistot ja tiedonhankinta aiheesta yleisissä kirjastoissa

Eepos-alueen kirjastot

Opinnäytetyö

Kevät 2020

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Seija Keränen

Työn nimi: Metsien perinteinen monikäyttö, aineistot ja tiedonhankinta aiheesta yleisissä kirjastoissa

Ohjaaja: Ari Haasio

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 61

Liitteiden lukumäärä: 4

Opinnäytetyössä tutkittiin sekä kirjastoammattilaisten että kirjaston asiakkaiden tiedonhankintaa aiheesta metsien perinteinen monikäyttö. Tutkimuksessa selvitettiin, millaisia tiedonhankintakanavia tiedonhaussa käytetään sekä mitkä tekijät vaikuttavat tiedonlähteiden valintaan. Lisäksi pohdittiin, miten aineistojen saatavuutta kirjastojen kautta voitaisiin kehittää.

Tutkimuksen teoriana toimi Carol C. Kuhlthaun tiedonhankinnan prosessimalli, jossa tiedon lisääntyessä myös yksilön tiedonhaku muuttuu määrätietoisemmaksi. Tutkimusta tarkasteltiin lisäksi Brenda Dervinin Sense Making -teorian näkökulmasta ja se sopikin hyvin yhteen tutkimuksen toteutustavan kanssa.

Opinnäytetyö oli tutkimuslähtöinen eli lähteistä hankittua tietoperustaa sovellettiin käytännön tutkimusongelmien ratkaisemiseen. Tutkimuksellinen teoriaosa toteutettiin pääosin kvalitatiivisella, tietoa eri lähteistä kokoavalla tutkimusotteella pyrkien vastaamaan esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Lisäksi hyödynnettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää kyselystä saatujen tulosten ja tilastojen analyysin kohdalla,

Tutkimus osoitti, että kirjastojen ja asiakkaiden käsitykset materiaalien saatavuudesta eroavat toisistaan. Parannusehdotuksena olisi aiheen kuvailu- ja luettelointitietojen yhtenäistäminen. Asiakkaiden erilaiset tiedontarpeet ja tiedonhakutavat pitäisi ottaa huomioon kirjaston asiakaspalvelua kehitettäessä.

Avainsanat: asiakaspalvelu, yleiset kirjastot, metsästys, kalastus, riistanhoito, tiedonhaku- ja hankinta

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author: Seija Keränen

Title of thesis: The traditional multipurpose use of forests: material and information seeking in public libraries

Supervisor: Ari Haasio

Year: 2020

Number of pages: 61

Number of appendices: 4

The thesis deals with information seeking by both library professionals and customers. The study examined what information retrieval channels are used and what factors influence the choice of different sources of information. Library information services and ways to improve the availability of materials were studied too.

The theory of the study is based on C. C. Kuhlthau's model of Information Search Process (ISP). As knowledge grows, the individual's information search becomes more determined. The study was also viewed from the perspective of Dervin's Sense Making Theory, which was well in line with the way the study was conducted.

The theoretical part of the research was mainly carried out using a qualitative research approach, which collected information from various sources, attempting to answer the research questions set. In addition, a quantitative research method was used to analyse the survey results and statistics.

The study demonstrated that libraries and customers differ in their perception of the availability of materials. A suggestion for improvement would be to unify the description and cataloguing of the topic. Customers' different information needs and information retrieval habits should be taken into consideration when developing library customer service at libraries.

Keywords: customer service, public libraries, hunting, fishing, game management, information retrieval and seeking

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	7
1 JOHDANTO	9
2 TUTKIMUKSEN AIHE	10
2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat	11
2.2 Tiedonhankinnan perusteita	12
3 TAUSTA JA TEORIA	14
3.1 Sense Making -teoria	14
3.2 Tiedonhankinnan prosessimalli	15
3.3 Aiemmat tutkimukset.....	19
3.4 Tutkimusongelma ja tavoitteet.....	21
4 EEPOS-KIMPAN ALUE JA KIRJASTOT	23
4.1 Eepos-kirjastot	24
4.2 Aineiston kartoittaminen Eepoksessa	26
4.3 Aineistohakujen vertailua	28
4.4 Metsien monikäyttöön liittyviä aineistoja	29
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	32
5.1 Menetelmät ja aineistonkeruu	32
5.2 Sähköinen kyselytutkimus.....	34
6 KYSELYTUTKIMUS.....	35
6.1 Asiakaskysely.....	36
6.2 Kirjastoammattilaiskysely	40
6.3 Vertailua.....	45
7 VERKKOPORTAALIN RAKENTAMINEN.....	46
7.1 Aineiston kokoaminen	46
7.2 Linkkejä verkkoportaaliin.....	48

7.3	Portaalin suunnittelu ja toteutus	48
7.4	Haasteita portaalin toteutuksessa	50
7.5	Portaalin julkaisu	51
8	PÄÄTELMÄT JA POHDINTA	52
8.1	Tulokset	52
8.2	Kehittämisehdotuksia	54
8.3	Pohdinta	55
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	61

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Koppelo-portaali.....	51
Kuvio 1. Sense making -teoria	14
Kuvio 2. Tiedonhankinnan prosessimalli	16
Kuvio 3. Guided Inquiry Design.....	18
Kuvio 4. Eepos-kirjastot	23
Kuvio 5. Kiinnostavimmat aineistot metsien monikäytön aiheesta.	36
Kuvio 6. Asiakkaiden tiedonhankinnan kanavia Eepos-kirjastoissa.	37
Kuvio 7. Eepoksen asiakkaiden suosituimpia tiedonlähteitä.	38
Kuvio 8. Sähköisten aineistojen tunnettuus Eepos-kirjastoissa.	39
Kuvio 9. Metsien monikäyttöön liittyvien aineistojen lainaus.	40
Kuvio 10. Lainatuimmat aineistot metsien perinteisen monikäytön aiheesta.	41
Kuvio 11. Kirjastojen näkemys aineistojen saatavuudesta Eepoksessa.	45
Kuvio 12. Asiakkaiden näkemys aineistojen saatavuudesta Eepoksessa.....	45
Taulukko 1. Eepos-kirjastot.....	24
Taulukko 2. Eepos alueen kirjastojen käyttö	25
Taulukko 3. Aineistohaun vertailua: Eepos Finna ja Axiell Aurora.	27
Taulukko 4. Kirjastoammattilaisten tiedonhaun kanavia erityisaiheesta.....	42
Taulukko 5. Tarve metsien perinteisen monikäytön portaalille.....	44

Käytetyt termit ja lyhenteet

AV-aineistot	Audiovisuaalinen eli kuuloon ja näköön perustuva aineisto, kuten video, TV, äänitteet ja e-aineistot.
Avoin julkaisu	<i>Open access</i> eli vapaasti verkossa oleva aineisto. Verkkojulkaiseminen. Aineistot, joihin on vapaa pääsy.
Axiell Aurora	Suomessa suunniteltu selainpohjainen kirjastojärjestelmä, joka tukee useita rajapintoja ja on muokattavissa kirjastojen yksilöllisiä käyttötarpeita vastaavaksi.
Boolean operaattorit	Hakusanojen ja -lausekkeiden yhdistämiseen käytetään yleensä Boolean operaattoreita OR, AND ja NOT.
Eräkirjallisuus	Tieto- tai kaunokirjallisuutta, joka kuvailee eräнкäyntiä, kalastusta, luonnossa vaeltamista tai muuta sellaista toimintaa. Oma kirjallisuuden genrensä.
Biodiversiteetti	Luonnon biologinen monimuotoisuus sisältäen lajien sisäisen perinnöllisen muuntelun, lajien runsauden, sekä erilaisten elinympäristöjen vaihtelun.
CSS-koodi	CSS (<i>Cascading Style Sheets</i>) on yleisin tapa määrittää verkkosivun ulkoasu, värit ja asemointi sivua luotaessa.
Finto	Finto on verkossa oleva laaja palvelu sanastojen, ontologioiden ja luokitusten julkaisua ja käyttöä varten.
HTML	HTML-kieli (<i>Hypertext Markup Language</i>) on vakiintunut kokoelma lyhyitä komentoja eli tageja, joilla sivun sisältöä kuvaillaan Internet-selaimelle.
Induktiivinen	Aineistolähtöinen päättely.
ISBN-numero	<i>International Standard Book Number</i> on kirjan tai muun erillisteoksen kansainvälinen standarditunnus.

Kirjastokimppa	Kirjastokimppa (esim. Eepos-kimppa) tarkoittaa useamman kirjaston välistä yhteistyötä, joka voi ylittää kunta- ja hallintorajat. Yleisin yhteistyömuoto on kirjastojen yhteinen kirjastojärjestelmä.
Metsien monikäyttö	Metsäalueen käyttäminen eri tarkoituksiin, kuten marjastukseen, metsästykseen, virkistykseen ja luontomatkailuun puuntuottamisen ohella.
Portaali	Portaali eli palveluportti on verkkosivu, joka auttaa sen käyttäjiä suunnistamaan heitä kiinnostaville sivuille. Portaalista löytyy aiheenmukaista aineistoa, tai ainakin tieto siitä, mistä sitä voi hakea (linkkejä eri sivustoille).
Triangulaatio	Tarkoittaa erilaisten aineistojen, tutkijoiden, teorioiden, tutkimusmenetelmien, analyysien tai tieteenalojen yhdistämistä samassa tutkimuksessa.
Webropol	Verkossa toimiva sähköisten kyselyjen palvelu.

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan, millaisia perinteiseen metsien monikäyttöön (Metsäsanasto 2016) liittyviä aineistoja ja tietopalveluja Eepos-kirjastot voivat tarjota esimerkiksi viikon vaellusretkeä suunnittelevalle asiakkaalle, jahtiin lähtevälle eränkävijälle, luontokuvaajalle, marjastajalle, retkeilijälle sekä alan opiskelijalle tai opettajalle. Metsäympäristön mahdollistamien virkistys- ja harrastusmahdollisuuksien arvostus on viime vuosina ollut nousussa, joten aihe on ajankohtainen.

Tavoitteena oli tutustua Eepos-kirjastojen (Eepos Finna 2019) aiheeseen liittyviin kokoelmiin ja tarkastella kokoelmien eräaiheisten aineistojen monipuolisuutta ja saatavuutta valittujen Finto YSA -asiasanojen avulla (Finto YSA, [viitattu 8.8.2019]). Vertaileva tarkastelu toteutettiin sekä Axiell Aurora -kirjastojärjestelmää, että Eepos Finna -hakutietokantaa käyttäen, ja haut tehtiin käyttäen samoja hakusanoja.

Asiakkaan näkökulmasta katsottuna metsien monikäyttöön liittyviä aineistoja voi olla joskus hankala paikantaa, koska sisällön mukaan luokiteltuna teos sijaitsee joskus eri kirjastoluokassa (Finto YKL, [viitattu 8.8.2019]) tai hyllyssä, kuin oli oletettu. Miten asiakas voidaan ohjata tiedon äärelle ja löytääkö hän tarvitsemansa informaation vaivattomasti Eepos-kimpan kokoelmista? Tutkimuksessa huomioitiin, millaista tietoa aiheesta useimmin kirjastoista kysytään, sekä mitkä olivat yleisimmät tiedonhankintakanavat. Verkkolähteitä tarkastelemalla selvisi, mistä tietoa on avoimesti saatavilla. Lisäksi pohdittiin, miten metsien monikäytön aihepiirin tiedonhankintaa ja asiakaspalvelua kirjastoissa voitaisiin entisestään kehittää.

Tutustuin Suomen yleisten kirjastojen tilastoihin (2018) kokonaiskuvan saamiseksi aineistojen lainauksista ja kokonaismääristä. Kuntien avainlukujen (2019) avulla tutkin Eepos-kimpan alueen elinkeino- ja väestörakennetta. Näin sain pohjatietoa analyysille sekä kokonaiskuvan Eepos-kirjastojen asiakkaista.

Opinnäytetyön konkreettisena tuloksena tehtiin web-portaali, joka tulevaisuudessa voi tarjota kirjastoille ja niiden asiakkaille nopeaa tiedonhankintaa palvelevan työkalun metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvien aineistojen löytämiseksi.

2 TUTKIMUKSEN AIHE

Idea opinnäytetyöni aiheesta syntyi harrastusten kautta sekä kirjastotyössä teke-
mästäni huomiosta, kuinka kirjaston asiakkaat eivät aina löydä etsimäänsä aineis-
toa hyllyistä ja tarvitsevat silloin kirjastoammattilaisen opastusta. Syynä pulmaan on
se, että useat ulkoasultaan samantapaiset, mutta sisällöltään erilaiset aineistot (esi-
merkiksi aiheet metsästys ja erätaidot) löytyvät eri kirjastoluokista (Finto YKL, [vii-
tattu 8.8.2019]) ja ovat siten sijoitettuina eri hyllyihin.

Metsien perinteisen monikäytön aihepiiriin kuuluvia aineistoja voisi tuoda kirjas-
toissa paremmin esille, julkaista kirjastokohtaisia luetteloita kokoelmiin kuuluvista
aineistoista tai koota netissä saatavilla olevia julkaisuarkistojen, hakutietokantojen
ja verkkosivujen linkkejä yhteen kirjastojen ja asiakkaiden saataville. Kirjastopalve-
lujen digitalisoituessa, voisi myös aiheeseen liittyvän verkkoportaalin kokoaminen
olla hyvä ajatus. Lisäksi pohdin, miten metsien perinteisen monikäytön aineistojen
tunnettuutta ja monipuolisuutta voitaisiin kehittää Eepos-kimpan kirjastoissa.

Rajaukseksi opinnäytetyön aiheelle asetin perinteiset luonnonvarojen käyttömuo-
dot, joita ovat metsästys, kalastus, riistanhoito ja erätaidot, sisältäen eräperinteen
sekä eränkäyntiin kuuluvat varusteet. Otin mukaan lisäksi marjastuksen ja sienes-
tyksen, sekä riistanlihan käsittelyn ja ruoaksi valmistamisen. Mukaan kuuluvat myös
eräretkeily ja luontomatkailu, riistaeläimet, sekä metsien tarjoamat virkistys- ja har-
rastusmahdollisuudet. Nämä aiheet muodostavat samalla Luonto- ja ympäristöalan
ammattitutkintoon: Luonto-ohjaaja (Luontoalan ammattitutkinto 2018) johtavan kou-
lutuksen tietokokonaisuuden. Laajempaa tietovarantona tarkasteltuna valitsemani
aihe tarjoaa lähdeaineistoa myös tieteelliseen tutkimustyöhön.

Tehometsänhoito ja luonnonvarojen teollinen hyötykäyttö, kuten turvetuotanto,
metsä-, malmi- ja vesivarannot sekä vesi- ja tuulivoima, kulkevat luonnollisena tee-
mana aiheen taustalla, mutta en ottanut niitä tässä opinnäytetyössä erikseen tar-
kasteltaviksi, jotta kokonaisuus pysyi kohtuullisena laajuudeltaan ja asettamani ra-
jauksen sisäpuolella.

2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat

Metsien perinteiseen monikäyttöön kuuluvia aineistoja kirjaston kokoelmista etsiessään asiakas huomaa melko pian, että tiedonhankinnan ongelmana on kyseisten teosten sijainti hajallaan eri luokissa. Sama huomio tuli niin asiakkaiden kuin myös kirjastoammattilaisten kommentteina esille myös tekemässäni sähköisessä kyselyssä (Liite 1; Liite 2).

Aihe on rajattunakin laaja, joten vaikka se muodostaa metsien perinteisen monikäytön otsikon alle sijoitettuna yhtenäisen kokonaisuuden, niin kirjastoissa nämä aineistot sijoitetaan useimmin sisällön mukaisten pääluokkien kohdalle. Sisällönmukainen hyllysijoittelu on loogista kirjaston näkökulmasta katsoen, huomioitaessa aineiston luokittelun ja luetteloinnin säännöt, mutta hankaloittaa teosten löytämistä suoraan hyllystä asiakkaan silmin katsottuna. Verkkokirjasto Eepos Finnan (2019) kautta julkaisuja on siten helpompi löytää ja varata, koska hakutietokannassa voi haku monipuolisesti rajata tarkennetun haun ja Boolean operaattoreiden avulla tiettyyn aihepiiriin, ajanjaksoon tai esimerkiksi suoraan luokkaan 67.6 kuuluviin, hirvieläinten metsästystä käsitteleviin tietokirjoihin. Myös sijaintipaikan, tekijän tai aineistotyyppin mukainen haku on mahdollista, mikä auttaa aiheen tiedonhaussa.

Digitalisaation myötä yleisille kirjastoille on tarjoutunut tilaisuus toimia asiantuntijana monissa erilaisissa tiedonhankinta- ja välitystehtävissä tarjoamalla kokoelmiensa sisältöä ja tietopalveluosaamistaan asiakkaiden käyttöön (Halttunen 24.10.2012). Kirjastotietokantoja ja henkilökunnan osaamista voisi hyödyntää nykyistä enemmänkin kehittämällä kirjastotietojärjestelmää esimerkiksi yhtenäistämällä eräaiheisten aineistojen kuvailutietoja ja käytettyjä asiasanoja koko Eepos-kimpan alueella.

Juntusen ja Saartin (2012) mukaan kirjastoammattilaisen tulee osata hakea tietoa myös kirjastojärjestelmän ulkopuolisista tietokannoista ja hakupalveluista voidakseen etsiä asiakkaidensa tiedontarpeet tyydyttäviä painettuja, sähköisiä tai e-aineistoja, jos kirjaston omista kokoelmista niitä ei ole saatavilla. Tiedonhankinnan pitää olla sujuvaa, jolloin kimpan yhteisestä kirjastojärjestelmästä on kovasti apua. Myös uusista digitaalisista tiedonlähteistä ja verkkokirjastosta tulisi jakaa informaatiota kirjaston asiakkaille (Haasio & Savolainen 2004, 43).

2.2 Tiedonhankinnan perusteita

Tiedonhankinnalla (*information seeking*) tarkoitetaan yleisestä tai kohdennetusta tiedontarpeesta lähtöisin olevaa toimintaa, jonka tavoitteena on etsiä ja löytää relevantteja ja tiedontarpeeseen parhaiten vastaavia lähteitä, joista sitten valitaan käyttöön sopivimmat. Tiedonhankinnan tulisi siis olla määrätietoista ja hyödyttää ennalta määriteltä tavoitetta, jolloin myös tiedonkäyttö kohdentuu paremmin. (Haasio & Savolainen, 28–29.) Tiedonhaku (*information retrieval*) puolestaan on osa tiedonhankintatutkimusta ja kohdistuu usein tietokantoihin tai erilaisiin Internetin hakupalveluihin, ja tavoitteena on silloin tietyn tarkan informaation löytäminen tai verkkolähteiden kautta saatavilla olevan aineiston kartoittaminen (Savolainen 2010, 77).

Tiedon etsiminen on palkitsevaa, kun tietää mitä on hakemassa ja mistä tietoa voi löytää. Tiedonhankintaa taas vaikeuttavat tiedon hankala saatavuus, aiemman orientoivan tiedon puute aiheesta sekä ongelmat tiedon löytämisessä. Savolaisen (1999, 76–81) mukaan myös tarvittavan tiedon laatu voi vaikuttaa hakutuloksiin: haetaanko vain asiaa selventävää yleistietoa aiheesta, tarkempaa orientoivaa tietoa jonkin yksittäisen ongelman tai työtehtävän ratkaisemiseen vai vaaditaanko aineistolta lisäksi ajankohtaisuutta ja tieteellistä tarkkuutta sekä luotettavuutta? Tiedontarpeen laatu vaikuttaa siten myös tiedonlähteiden valintaan. Kirjastoammattilainen voi yleensä auttaa tiedonhakijaa löytämään juuri oikeanlaisia hakutietokantoja, lähteitä ja aineistoja asiakkaan ulottuville ja selailtavaksi.

Metsien perinteisen monikäytön tiedontarve voi olla helppoa vastausten etsimistä arjen kysymyksiin eli arkielämän tiedonhankintaa, mutta myös ammatillista tiedontarvetta voi esiintyä (Savolainen 1999, 77). Luontoyrittäjä voi etsiä tarkkaa tietoa toteuttaakseen asiakkaan tilaaman viikon eräretken Kuhmon salomaille. Tässä tapauksessa voisi tiedontarpeen kuvaukseen soveltaa Leckien, Pettigrewn ja Sylvainin (1996) ammatillisen tiedonhankinnan yleismallia, jossa työtehtävän laatu (asiakkaalle tilauksesta räätälöitävä palvelu) määrittelee kokeneen eräalan yrittäjän tiedontarpeen määrän ja laadun. (Haasio & Savolainen 2004, 87–89.) Pystyykö edellä mainittu luontoyrittäjä hankkimaan kirjastosta tarvitsemaansa tietoa pätevän toimintasuunnitelman laatimiseksi? Mielestäni voi, koska verkkokirjasto Eepos Finnan (2019) ja Finnan (ei päiväystä, [viitattu 7.12.2019]) sisältämien kirjastojen ja museoiden kokoelmien sekä korkeakoulujen avointen julkaisuarkistojen kautta kyseiseen

tiedontarpeeseen vastaavaa informaatiota on saatavilla kirjastojen tiedonhakupalvelun kautta. Aina voi myös pyytää neuvoa alan asiantuntijoilta tai etsiä lisätietoa Internetin hakupalveluista sekä sosiaalisen median tai aiheeseen liittyvien harraste- ja asiantuntijaorganisaatioiden sivustojen kautta.

Tom D. Wilsonin (1981) mukaan yksilön tiedonhankintaan ja sen muotoihin vaikuttavat ilmenneen tiedontarpeen ja työpaikan toimintaympäristön lisäksi monet muutkin eri tekijät, kuten sosiaaliset, affektiiviset sekä kognitiiviset tarpeet, joita myös Sense Making -teoria (Dervin 1998) sivuaa merkityksellistämällä tiedonhankintaa, jolloin siihen voivat vaikuttaa myös yksilön asettamat tavoitteet tai tiedonhaun aikana hänen kokemansa tunteet.

Koska verkossa tapahtuva tiedonhaku on digitalisaation myötä nykyään yleistä, niin viittaankin tässä yhteydessä Luanne Freundin (2015) kehittämään ammatillisen tiedonhankinnan uudempaan malliin, jossa on huomioitu myös digitaaliset tiedonhaun kanavat ja jossa painottuvat tiedontarpeiden lisäksi tiedonhankinnan tilannesidonnaisuus ja lähteiden valintaan vaikuttavat monet syyt (Haasio, Harviainen & Savolainen 2019, 127–129).

Digitalisaatio asettaa kirjastojen tiedonhauille aivan uudenlaisia vaatimuksia. Met-sien monikäytöstä tietoa hakeva kirjaston asiakas turvautuu kirjaston tietokirjojen ja verkkokirjastopalvelun lisäksi mielellään Internetin nopeisiin tiedonhakupalveluihin tai avoimiin erityisalan julkaisuarkistoihin. Tiedonhankinnassa voi hyödyntää myös sosiaalisen median sovelluksia, kuten WhatsApp, Twitter, YouTube ja Facebook. Aiheeseen liittyvät blogit ja kotisivut voi myös huomioda. Neuvoa voi tarvittaessa pyytää suoraan alan asiantuntijalta tai kirjastoammattilaiselta. He osaavat ohjata kysyjän ajankohtaisen tiedonlähteen äärelle.

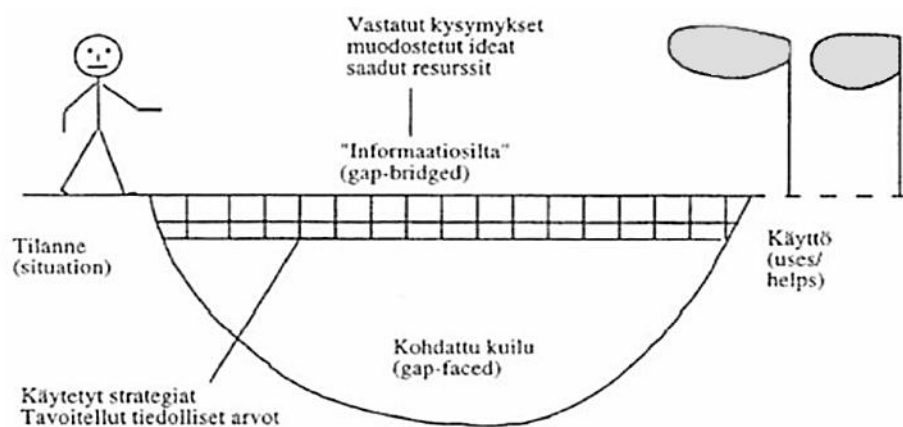
Miten hankittua tietoa sitten käytetään, riippuu jo edellä mainitusta tiedontarpeen laadusta (arkielämän tiedontarve), sekä sosiaalisen (harrastusryhmä) tai toimintaympäristön (työympäristö, koulu, opiskelu) asettamien odotusten täyttämisestä. Usein yhteen tiedontarpeeseen vastaaminen saa aikaan lisää kysymyksiä.

3 TAUSTA JA TEORIA

3.1 Sense Making -teoria

Tämän opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä on tiedonhankinnan tutkimus (informaatiotutkimus) sovellettuna yleisten kirjastojen asiakaspalvelun konseptiin, valittua aihepiiriä ja asiakasnäkökulmaa painottaen. Näkökulman noudattaminen edellyttää aiempaan tutkimusaineistoon tutustumista ja käsitteiden määrittelyä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 35). Käytännössä näkökulma aiheeseen siis ensin valitaan, rajataan ja kerrotaan myös lukijalle.

Brenda Dervinin (1992) Sense making -teorian (Kuvio 1.) keskeinen ajatus on tiedonhankinnan tekeminen merkitykselliseksi. Teorian mukaan koottua tietoa jäsennellään ja eri lähteistä hankittua aineistoa käytetään harkiten uuden tiedon luomiseen.

Kuvio 1. Sense making -teoria (Dervin 1992, 68, Haasion & Savolaisen 2004, 65 mukaan).

Tiedonhaun merkityksellistäminen tarjoaa uusia lähestymistapoja niin tiedon hankintaan kuin sen käyttöön. Tieto ei ole pelkästään tieteellisiä faktoja, vaan sisältää myös tiedonhakijan oman tunteen, näkemyksen ja mielipiteen, eli toisin sanoen yksilö tahtoo tehdä asiat itselleen mielekkäiksi (Haasio, Harviainen & Savolainen 2019, 132–133). Koska tietoa nykyaikana on saatavilla koko ajan enemmän, tutkimusmenetelmät kehittyvät ja dataa tallennetaan monista erilaisista lähteistä, on

käytettyä tietoa pidettävä jatkuvasti ajan tasalla. Tämä Dervinin (1992) teoriaan sisältyvä pieni osa vastaa hyvin myös nykyajan elinikäisen oppimisen tavoitteeseen.

Dervinin (1998) teorian soveltaminen oli loogista opinnäytetyön sekä kvalitatiivisen että määrällisen osan kohdalla, koska tiedonhankintaa tehtiin valikoiden monesta eri lähteestä (*situation*). Tiedonhankinnan prosessimaisuus on Sense making -teoriassa korostunut (Tuominen 1994). Dervin (1998) tarkastelee asioita käyttäjän näkökulmasta ja tiedonhankintaa tehdään ilmenneen tiedontarpeen mukaan. Kohdat- taessa tiedonsaannin estävä kuilu (*gap-faced*) eli ongelmatilanne, niin jo hankitun tiedon soveltaminen ja lisätiedon etsiminen aiheita sivuavista tutkimuksista, tai uusi näkökulma aiheeseen voivat luoda sillan (*gap-bridged*) tietokuilun yli ja tiedonhakua voidaan jatkaa. Lopuksi tutkittavasta ilmiöstä saatuja tuloksia tarkastellaan ja muokataan sopivaan muotoon. Tietoa käytetään (*uses/ helps*) uuden tiedon luomiseen, ja saatuja tuloksia voidaan tarvittaessa päivittää.

Dervinin (1998) tiedonhankinnan teoria kävi hyvin yhteen niin opinnäytetyön aiheen ja toteutustavan, kuin myös vaikuttavuuden ja uuden web-portaalin suunnittelun ja rakentamisen kanssa. Teoria sopisi hyvin myös portaalin julkaisun jälkeisen toiminnan seurantaan ja ylläpitoon, mihin kuuluu muun muassa linkkien päivittäminen.

Jokainen tiedonhakija toteuttaa jollain tavoin Dervinin (1992) tiedonhankinnan mallia, alkaen tiedontarpeen havaitsemisesta tiedonhankintaan, sekä tiedonhaun ongelmien (kuilujen) selvittämisestä tiedon käyttöön ja uuden tiedon luomiseen. Kun asiakas saapuu kirjastoon, hänellä on käytettävissään sekä monipuoliset tietoaineistot, että tietopalveluasiantuntijan kokemus tiedonlähteistä ja hakupalveluista. Kirjastoammattilainen voi auttaa asiakasta selvittämään myös visaisempia tiedonhankinnan ongelmakohtia vaikkapa etsimällä ja varaamalla asiakkaalle harvinaisen teoksen erikoiskirjaston kokoelmasta.

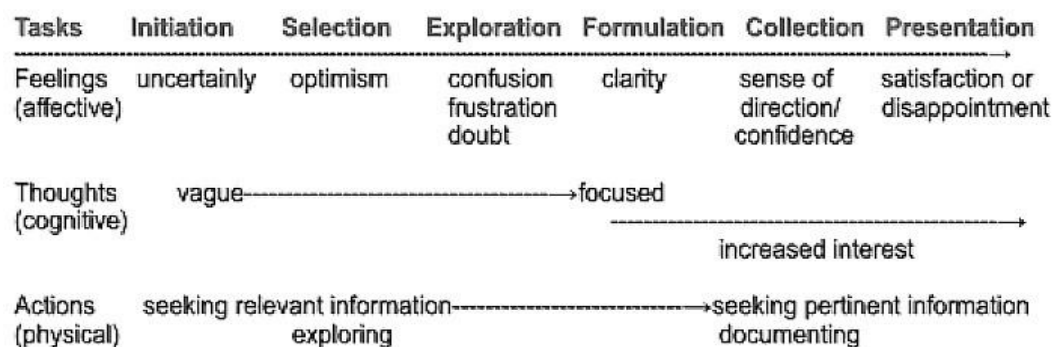
3.2 Tiedonhankinnan prosessimalli

Carol C. Kuhlthau (1993) aloitti aiempiin empiirisiin tiedonhankinnan tutkimuksiin pohjautuvan tiedonhankinnan prosessimallin kehittelyn 1980-luvulla, jonka jälkeen 1990-luvulla mallia on kehitelty edelleen ja sitä on käytetty useissa informaatioalan

tutkimuksissa (Haasio & Savolainen 2004, 85–86). Teoriaa on sovellettu erilaisissa toimintaympäristöissä, kuten opiskelijoiden, työpaikkojen ja kirjastoalan tiedonhankinnan tutkimuksissa. Näissäkin Kuhlthaun (1993) malli on toiminut yllättävän hyvin, huolimatta eri työyhteisöjen erilaisista tiedontarpeista ja tiedonhankintatavoista.

Sekä lähteiden etsimiseen että tutkimusaineistojen kokoamiseen sovelsin Carol C. Kuhlthaun (2004) yksilökeskeistä tiedonhankinnan prosessimallia, missä tietoa haetaan ja jäsennellään aktiivisesti, vaiheittain täydentäen. Prosessin eteneminen on esitetty kuviossa 2. Teorian perusajatuksena onkin, että tiedonhankinta on matka epävarmuudesta ymmärrykseen (Savolainen 1995, 28), mikä vastaa myös opin-
näytteen kirjoittamisen tai tieteellisen tutkimuksen tekemisen perusideaa.

Kuhlthaun (1993; 2004) menetelmän tavoite on viedä oppimisprosessia eteenpäin työskentelyn edetessä vaiheittain. Teorian mukaan lähteistä hankittu tieto on muuttumatonta ja käsitetään objektiivisena, vakiomerkityksen omaavana kokonaisuutena. (Haasio & Savolainen 2004, 58). Tiedon lisääntyessä ja alun hämmennyksen hellitettyä tiedonhankinta muuttuu määrätietoiseksi ja tehokkaammaksi, johtaen parhaimmillaan asioiden syvälliseen ymmärtämiseen. Jos näin ei käy, tuloksena voi olla entistä isompi hämmennys, joka johtaa usein uuteen tiedontarpeeseen ja tiedonhankinta alkaa alusta.

Kuvio 2. Tiedonhankinnan prosessimalli (Kuhlthau 2004, 82).

Kuten Kuhlthaun (1993) teoriassa esitetään, malli jakaa tiedonhankinnan kuuteen vaiheeseen. Tiedonhankinnan ongelmaa yritetään aluksi avata vertaamalla sitä

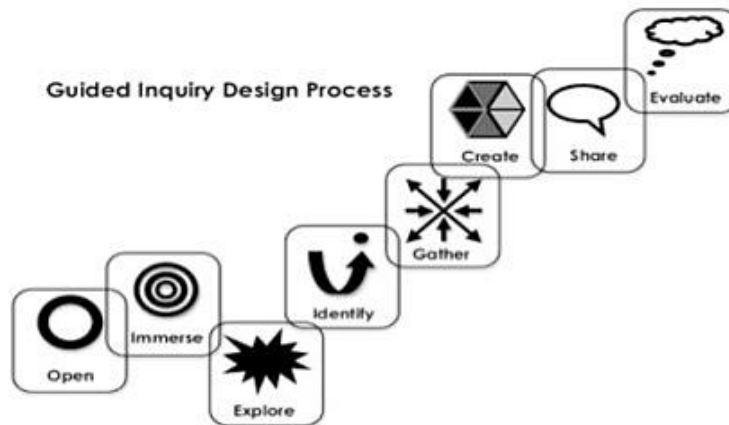
omiin kokemuksiin tai yleisiin käytäntöihin. Alun hämmennyksen ja aiheeseen perehtymisen jälkeen, valitaan tehtävälle tietty näkökulma, jonka mukaan valitusta aiheesta hankitaan lisää relevanttia ja ajankohtaista informaatiota. Eri lähteistä kootua tietoa lajitellaan ja muokataan tutkimus- ja kirjoitusprosessin aikana yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, joka valmistuttuaan on käyttökelpoista materiaalia myös muiden asiasta kiinnostuneiden tarkasteltavaksi ja luettavaksi, tai vaikka yleisölle esitettäväksi. (Haasio & Savolainen 2010, 83–87.)

Aluksi valitsemani tutkimuksen aihe, sen rajaaminen ja kirjoittamisen aloittaminen tuntuivat hankalilta, kunnes tiedonhankinnan avulla sain koottua hyviä linkkejä ja lähteitä aiheen käsittelyä varten. Vertailin eri lähteistä kokoamaani materiaalia aiempaan tietooni metsien monikäytön aineistoista ja tiedonhankinnan käytännöistä kirjastoissa. Vähitellen tiedon lisääntyessä aiheen tutkiminen muuttui kiinnostavaksi ja tiedonhankinta tarkemmaksi. Välillä oli palattava tarkistamaan joitain faktoja ja täydentämään tietoja, jos uusia yhteyksiä eri asioiden kesken ilmeni. Työskentelyn aikana aiheeseen uppoutui yhä tiiviimmin, mistä taas syntyi uusia ideoita ja selvitettäviä kysymyksiä. (Kuhlthau 2004.) Tiedon kokoamiseen ja opinnäytetyön prosessiin työstämiseen kyseinen tiedonhankinnan malli sopi siten hyvin.

Jos tarvittavaa tietoa ei jostain syystä löytynyt, niin tiedonhaun näkökulmaa oli ehkä osin muutettava, jolloin tiedonhankintaa voitiin taas jatkaa. Erilainen näkökulma aiheeseen, ja sen kautta tiedonhankintaan, voi joskus antaa vastauksen myös alkuperäiseen tiedontarpeeseen (Savolainen 2010, 100–104).

Kuhlthau (2004) malli soveltui myös kirjaston asiakkaiden tiedonhankinnan tarkasteluun. Kirjastoon tullessaan asiakkaalla on usein jo tiedonhaun aihe valmiina, mutta hän ei oikein tiedä, mistä ja miten tietoa voisi löytää. Kirjastovirkailijalta voi pyytää neuvoa, mutta jos kokoelmissa ei ole tiedontarpeeseen vastaavaa julkaisua, niin asiakas hämmentyy. Silloin kirjastoammattilainen voi auttaa asiakasta tiedonhankinnassa ja tilata sopivan kirjan kaukopalvelun kautta esimerkiksi Varastokirjastosta. Jos tiedolla on kiire (kaukolainan saapuminen vie aikaa), niin asiakkaalle voi vinkata joitain hakutietokantoja tai sivustojen osoitteita, joista hän voi löytää tarvitsemaansa informaatiota nopeasti.

Kuhlthau, Maniotes ja Caspari (2012) täydensivät verkossa julkaistussa artikkelissaan: "Guided Inquiry Design" Kuhlthau (2004, 82) tiedonhankinnan prosessimallia kuvaamalla opiskelijoiden tiedonhankinnan oppimisprosessia tarkemmin. Kuviossa 3. esitetyssä mallissa opettajat ja kirjastonhoitajat yhdessä asiantuntijoiden kanssa suunnittelivat ja toteuttivat opiskelijoiden tiedonhaun ohjausta kirjastossa. Menetelmä rohkaisi opiskelijoita tutkimuksen tekemiseen ja kehittämään tiedonhaun osaamistaan erilaisia tiedonlähteitä apuna käyttäen. Ohjattu tutkimustyöskentely innosti oppilaita vuorovaikutteiseen tiedon kokoamiseen ja keskittymään tiedonhankinnan työskentelytapojen oppimiseen. Lopuksi pienryhmissä koottua tietoa jaettiin muiden ryhmien opiskelijoiden kanssa. (Kuhlthau, Maniotes & Caspari 2012.)

Kuvio 3. Guided Inquiry Design (Kuhlthau, Maniotes & Caspari 2012, 31).

Menetelmä toimii siten, että tiedonhankinnan opiskelijoille (tai kirjaston asiakkaille) annetaan jokin aihe, johon he tekevät tutkimussuunnitelman ohjatusti. Opiskelijoita kannustetaan pohtimaan aihetta ja luomaan yhteyksiä ulkopuolisiin tiedonhankintakanaviin. Seuraavaksi kootaan taustatietoa tiedonhaun avulla, jotta saadaan riittävä määrä lähdeaineistoa tutkittavaksi. Aiheeseen sopivat parhaat ideat muokataan kyselyksi, jonka avulla kerätään tietoa. Tämän jälkeen opiskelijoiden keräämä tieto jaetaan ryhmälle, sitä pohditaan ja siitä keskustellaan. Ohjaaja voi siten arvioida tiedonhakuprosessia ja mitä tehtävän kautta on opittu. Menetelmä antaa tietoa oppilaiden tiedonhankintataidoista ja auttaa ohjaajaa tai opettajaa suunnittelemaan myös tulevaa opetusta. (Kuhlthau, Maniotes & Caspari 2012.)

Menetelmää voidaan soveltaa kirjastoissa, kun ohjataan asiakasta hakemaan tietoa esimerkiksi perinteiseen metsien monikäyttöön liittyvästä aiheesta erilaisia tiedonhankinnan kanavia apuna käyttäen. Yksilöohjaus tiedonhakutilanteessa, tiedonhankinnan asiantuntijaluento kiinnostuneille, sekä pienryhmissä työskentely kirjaston tietokoneilla olisivat toimivia tapoja toteuttaa tiedonhankinnan ohjausta kirjastoissa, etenkin yhteistyössä koulun ja opettajien kanssa.

3.3 Aiemmat tutkimukset

Opinnäytetyöni aiheesta ei ollut tehty aiemmin yhtään kirjasto- ja tietopalvelualan opinnäytetyötä. Aihe on ajankohtainen metsien virkistyskäytön ja luontomatkailun lisääntymisen myötä, samoin perinteisen eränkäyntikulttuurin vähenemisen ja luontoarvojen muuttumisen vuoksi. Aiemman metsien ja luonnon hyödyntämisen käsitteiden tilalle on tullut metsien kestävän kehityksen ajatusmalli, joka toteutuukin parhaiten luontoarvoja ja luonnon monimuotoisuutta vaalimalla.

Virkistys- ja harrastustoimintaan perustuvaa metsien perinteisen monikäytön aihealuetta ei tietääkseni ole aiemmin tutkittu kirjaston tiedonhankintapalvelun näkökulmasta siten, että pääosassa olisi tiedon monipuolinen ja sujuva välittäminen asiakkaalle. Tällä hetkellä ajankohtainen, kestävään kehitykseen tähtäävä ympäristöpolitiikkakin korostaa luontoarvoja sekä metsäympäristöön sijoittuvien harrastusmahdollisuuksien merkitystä kansalaisten hyvinvoinnin kannalta.

Aihettani jollain tavoin sivuavia opinnäytetöitä tai graduja on tehty muun muassa ympäristöalan, maa- ja metsätalouden, biologian tutkimuksen, sekä liiketalouden ja matkailun markkinoinnin näkökulmasta. Moni tietoteknisen alan opinnäytetyö käsittelee web-portaalin rakentamista tilaustyönä eri organisaatioille, mikä aiheena osin sivuaa tutkimukseni portaalin suunnittelua ja toteutusta. Graduissa on usein aiheena laajempialainen tutkimus, kuten esimerkiksi miten aineistojen kuvailutietoja jäsentämällä ja yhtenäistämällä metadataa, sekä kehittämällä julkaisuarkistojen tiedonhakupalvelua, voitiin parantaa aineistohakujen tuloksia. Mutta yleisten kirjastojen asiakkailleen tarjoaman tiedonhakupalvelun tai informaatiotutkimuksen näkökulmasta aihetta ei selvästikään ollut tutkittu.

Kimmo Tuomisen (1994, 64-75) Informaatiotutkimus-lehdessä julkaistu tiedeartikkeli: *Yksilö tiedonhankkijana: Sense-making -teorian näkökulma tiedonhankintaprosessiin*, tarkasteli yksilön tiedonhankintaa järjestelmäkeskittyneisyyden sijaan tiedonhakijan näkökulmasta. Omassa tutkimuksessani metsien monikäyttöön liittyvästä tiedonhankinnasta, tiedonhakijana oli joko kirjastoammattilainen tai kirjaston asiakas, mutta artikkelin sisältö vastasi monilta osin omia havaintojani.

Tiina Höltän (2016) Pro gradu -työssä: *Digitoitujen kulttuuriperintöaineistojen tutkimuskäyttö ja tutkijat*, tarkasteltiin digitaalisia arkisto- ja kirjastopalveluita, aineistojen digitointia ja kulttuuriperintöaineistojen saattamista kuluttajan ulottuville kirjastojen tiedonhakupalvelun kautta. Löytävätkö kirjaston asiakkaat näitä tiedonlähteitä, eli miten aineistohakuja käytetään? Kuten yleensä, puutteina koettiin digitaalisten aineistojen käyttörajoitukset sekä hankalat käyttöliittymät ja se, ettei uusimpia aineistoja ollut vielä digitoitu. Tämä ongelma tulee joskus vastaan myös harrastuspohjaisen (esimerkiksi eräperinne ja vanhat pyyntitavat) tarkemman tiedon hankinnassa, kun käytetään sellaisia hakutietokantoja tai julkaisuarkistoja tiedonlähteinä, joihin asiakkaalla ei ole käyttöoikeutta opiskelu- tai työpaikan kautta. Monella kirjastolla on käyttöoikeus, joten asiaa kannattaakin tiedustella kirjastovirkailijalta.

Oulun yliopiston keväällä 2019 filosofian maisteriksi (informaatiotutkimus) valmistuneen Essi Turusen (2019) Pro gradu -työ: *Kirjastoammattilaisten tiedontarpeet, tiedonlähteiden valinta ja internetin käyttö arkielämän tiedonhankinnassa*, käsitteli tiedonhankintaa lähtökohtana arkielämässä ja harrastuksissa ilmenneet tiedontarpeet ja niihin vastaaminen. Turunen tutki aihetta kirjastoammattilaisen näkökulmasta, kun taas oma opinnäytetyöni kohdistui enemmän asiakasnäkökulmaan ja yleisten kirjastojen mahdollisuuksiin tarjota asiakkailleen neuvoja ja apua metsien perinteisen monikäytön aihealueen tiedonhankinnassa.

Opinnäytetyöni aiheeseen liittyvä on myös Luonnonvarakeskus Luken (2019) teettämä tutkimus metsästyksen terveys- ja hyvinvointivaikutuksista. Tutkimuksen ovat tehneet Liisa Tyrväinen, Jani Pellikka ja Ann Ojala (2019) ja se on nimeltään *Riistatalouden terveyshyödyt*. Tässäkään tutkimuksessa ei ollut pohdittu aiheeseen liittyvää tiedonhankintaa, tai miten kirjastot voisivat auttaa aineistojen löytämisessä.

3.4 Tutkimusongelma ja tavoitteet

Asiakas voi kirjastossa asioidessaan törmätä tilanteeseen, jolloin kirjastovirkailija ei heti suoraan osaa vastata vaikkapa kysymykseen ”Mistä löytäisin tulevaa esitelmääni varten tietoa hirven ravinnosta ja ruoansulatuksen toiminnasta?” Avoimista artikkeli- tai tutkimustietokannoista voisi vastauksen löytää, mutta niiden etsiminen vie aikaa. Aiheeseen liittyvää aineistoa on toki saatavilla verkkokirjastojen, esimerkiksi Eepos Finnan (2019) kautta, mutta kyseiseen tiedontarpeeseen ei ehdi kunnolla perehtyä nopeassa asiakaspalvelutilanteessa.

Nopea tiedonhaku ja asiakkaan asiantunteva ja sujuva palvelu ovat tärkeitä asioita käytännön kirjastotyössä. Siksi pohdinkin mahdollisuutta koota hajallaan verkossa sijaitsevia metsien perinteisen monikäytön lähdeaineistoja helppokäyttöiseen webportaaliin, joka tarjoaisi pääsyn linkkien kautta useille aiheita käsitteleville verkkosivustoille toimien siten aihealueen säännöllisesti päivitettävänä tiedonlähteenä.

Tutkimusongelmaksi muodostui metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvien aineistojen saatavuuden ja monipuolisuuden selvittäminen niin Internetissä kuin myös Eepos-kimpan kirjastoissa, sekä tiedon löydettävyyden parantaminen niin kirjastojen asiantuntijuuden, kuin myös asiakkaiden kannalta katsottuna. Tutkimusongelmiin vastatakseni minun piti etsiä vastaukset seuraavanlaisiin tutkimuskysymyksiin:

- Millaisia aiheeseen liittyviä aineistoja on saatavilla Eepos-kimpan kirjastojen kokoelmissa?
- Mistä hakupalveluista tai tietokannoista asiakas tai kirjastoammattilainen voi löytää aihepiiriin liittyvää relevanttia ja ajankohtaista tietoa?
- Miten opinnäytetyön aiheen mukaisen aineiston tiedonhakua- ja löydettävyyttä asiakaspalvelutilanteessa voitaisiin parantaa?
- Olisiko verkkoportaali tarpeellinen aihepiirin tiedonhankinnan apuna, ja millaiset tiedot ja tekniset taidot tarvitaan portaalin kokoamiseen?

Toimintamenetelmänä ja ensimmäisenä tavoitteena oli tutustua Eepos-kirjastojen eränkäyntiä ja metsien perinteisen monikäytön aiheita sisältäviin kokoelmiin, sekä verkosta saatavilla oleviin lähteisiin, ja tarkastella aineistojen kattavuutta ja saatavuutta kirjastojen kokoelmista. Tässä tiedonhankinnassa toteutui myös Kuhlthaun

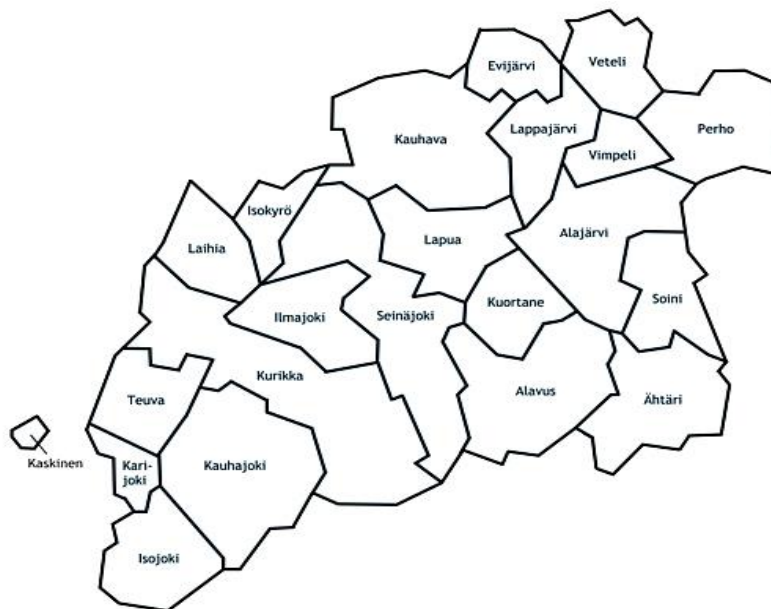
(1993) luoman tiedonhankinnan prosessimallin periaate. Toisena tavoitteena oli toimivan web-portaalin suunnittelu ja rakentaminen kirjastohenkilökunnan ja asiakkaiden avuksi nopeaan tiedonhakuun metsien harrastus- ja monikäyttöön liittyen. Portaalin linkkien sisältämien aineistojen tuli olla vapaasti verkosta saatavilla ja tarpeen mukaan käytettävissä viitteet ja lähdetiedot ilmoittamalla. Portaalin kokoamista varten selvitettiin verkossa vapaasti käytettävissä olevat sivustot, lähdeaineistot, museoiden ja arkistojen kokoelmat ja hakutietokannat. Materiaalit koottiin yhteen, vertailtiin ja niistä valikoitiin parhaat linkit portaaliin eli tietoa käytettiin uuden tietokokoaisuuden luomiseen, jolloin toteutui samalla Dervinin (1992) tiedonhankinnan teoria käytännössä.

Opinnäytetyössä tutkittiin kirjastojen eräaiheisia kokoelmia sekä tiedonhankintaa aiheesta *metsien perinteinen monikäyttö* niin asiakkaiden kuin myös kirjastojen näkökulmasta. Samalla pohdittiin, miten aineistojen saatavuutta ja monipuolisuutta voitaisiin parantaa. Koska pyydetyn aineiston ja tiedon välittäminen asiakkaalle on tärkeä osa päivittäistä asiakaspalvelua kirjastoissa, on myös tiedonhaun sujuvuus ja asiakkaan tiedontarpeeseen vastaaminen oleellinen osa koettua asiakastyytyväisyyttä kirjaston toimintaa kohtaan. Asiakastyytyväisyys ja sen muutos tietyllä aikavälillä on samalla mitattavissa oleva suure kirjastopalvelujen vaikuttavuuden seurannassa ja arvioinnissa (Juntunen & Saarti 2012).

4 EEPOS-KIMPAN ALUE JA KIRJASTOT

Melkein kaikki Eepos-kirjastot sijaitsevat Etelä-Pohjanmaalla. Maakunta käsittää 17 kuntaa, joissa asuu noin 191 000 asukasta. Maakunnan keskuskaupunki on Seinäjoki. Useat alueen kunnista luokitellaan asukastiheyden perusteella maaseutumaisiksi, vaikka osa niistä on kaupunkeja. Elinkeinoista maa- ja metsätaloudella on suuri merkitys, lisäksi alueella on paljon puu-, metalli- ja rakennusteollisuutta. Koulutustarjonta on monipuolista ja korkeatasoista. Maakunnan maisemina tyypillisiä ovat peltolakeuksia halkovat joet, joita asutus seurailee. Alueella sijaitsee myös suosittuja luontomatkailukohteita. (Etelä-Pohjanmaan esittely, [viitattu 15.10.2019].)

Eepos-kimppaan kuuluvat Keski-Pohjanmaalta vain Perhon ja Vetelin kunnankirjastot. Keski-Pohjanmaan maakunta käsittää 8 kuntaa ja asukkaita on 68 780 (2017). Seudulle ovat ominaisia jokilaaksot sekä metsät ja suot. Asutus on keskittynyt jokien varsille ja rannikolle. Maakunnan keskuskaupungissa Kokkolassa on korkeakoulutusta ja teollisuutta. Luontomatkailu, maa- ja metsätalous, teollisuuden prosessiteknologia, elektroniikkateollisuus sekä alkava kaivostoiminta luovat edellytyksiä maakunnan kehitykselle. (Keski-Pohjanmaa 2019.)

Kuvio 4. Eepos-kirjastot (Ikonen 2018, 3).

4.1 Eepos-kirjastot

Jani Ikosen (2018) raportin mukaan Eepos-kirjastot saivat alkunsa eri tahojen rahoittamana hankkeena joulukuussa 2016, kun aiemmin useisiin pienempiin 22 kunnan yhteistyöalueisiin kuulunutta Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan yleistä kirjastoa yhdistettiin yhdeksi kokonaisuudeksi Eepos-nimikkeen alle toimipisteineen. Eepos-kimppa aloitti virallisesti toimintansa helmikuussa 2017, jolloin siirryttiin samalla yhteiseen aineistotietokantaan ja kirjastojärjestelmään Axiell Aurora (2017) kaikissa alueen kirjastoissa. Eepos-kirjastojen yhteistyön koordinoijana ja pääkirjastona toimii Seinäjoen kaupunginkirjasto, joka on samalla alueen maakuntakirjasto. (Ikonen 2018.)

Ikosen (2018, 2) mukaan isomman kimpan perustamisella haluttiin yhtenäistää alueen kirjastopalveluja tilanteessa, jossa moni kimppaan kuuluva kirjasto muuten joutuisi rajoittamaan toimintaansa kuntien yleisen kireän taloustilanteen vuoksi. Isomalla kirjastokimppalla on enemmän resursseja kehittää kirjastojen välistä yhteistyötä, sekä kouluttaa tarvittaessa henkilöstöä. Lisäksi uudistuvia digipalveluita olisi joustavampi ottaa kimpan yhteisellä toimintamallilla käyttöön (Ikonen 2018).

Taulukko 1. Eepos-kirjastot.

Alajärven kaupunginkirjasto	Evijärven kunnankirjasto
Alavuden kaupunginkirjasto	Ilmajoen kunnankirjasto
Kaskisten kaupunginkirjasto	Isojoen kunnankirjasto
Kauhajoen kaupunginkirjasto	Isonkyrön kunnankirjasto
Kauhavan kaupunginkirjasto	Karijoen kunnankirjasto
Kurikan kaupunginkirjasto	Kuortaneen kunnankirjasto
Lapuan kaupunginkirjasto	Laihian kunnankirjasto
Seinäjoen kaupunginkirjasto - Maakuntakirjasto	Lappajärven kunnankirjasto
Ähtärin kaupunginkirjasto	Perhon kunnankirjasto
	Soinin kunnankirjasto
	Teuvan kunnankirjasto
	Vetelin kunnankirjasto
	Vimpelin kunnankirjasto

Kuten yllä olevasta taulukosta 1 näkyy, Eepos-kimppa käsittää 22 kaupungin- tai kunnankirjastoa, 18 sivutoimipistettä ja 13 kirjastoautoa. Toiminta kattaa täten hyvin alueen kirjastopalvelujen kokonaistarpeen. (Ikonen 2018, 3.)

Eepos-kimpan kirjastoilla on käytössään Axiell Finland Oy:n kehittämä Axiell Aurora -kirjastojärjestelmä (Uusi Pohjanmaalle muodostuva... 2016). Mutta verkkokirjaston hakutietokantana on myös museot ja avoimet julkaisuarkistot kattava hakutietokanta, Eepos Finna (2019).

Eepos-kirjastot pystyvät uudistuksen jälkeen tarjoamaan laajemmat e-kirjakokoelmat, yhteiset painetut ja sähköiset aineistovalikoimat sekä tiedonhankinnan asiantuntijapalveluita asiakkaidensa käyttöön. Eepos-kimpan alueella on käytössä yhteinen Eepos-kirjastokortti, jolla voi lainata, varata ja palauttaa aineistoa koko kimpan alueella. (Ikonen 2018, 7–8.)

Taulukko 2. Eepos alueen kirjastojen käyttö (Suomen yleisten kirjastojen tilastot 2018).

Kunta	Asukasluku	Lainaaajia	Fyysiset käynnit	Verkkokäynnit
Alajärvi	9 831	4 328	166 237	26 849
Alavus	11 713	3 794	79 393	32 318
Evijärvi	2 499	737	20 025	6 912
Ilmajoki	12 205	3 516	96 239	42 626
Isojoki	2 032	599	11 410	5 697
Isokyrö	4 673	1 835	51 086	12 840
Karjajoki	1 329	422	16 424	3 673
Kaskinen	1 274	389	15 000	3 448
Kauhajoki	13 610	4 866	124 382	37 231
Kauhava	16 278	5 418	157 659	45 036
Kuortane	3 637	1 261	23 855	9 968
Kurikka	21 203	7 028	166 509	58 319
Laihia	8 051	2 779	60 026	28 729
Lappajärvi	3 140	1 161	39 992	8 627
Lapua	14 494	5 001	71 336	39 200
Perho	2 860	816	20 050	7 750
Seinäjoki	62 676	28 901	511 422	563 412
Soini	2 114	794	23 992	5 968
Teuva	5 269	1 443	30 304	14 710
Veteli	3 216	1 018	36 533	12 385
Vimpeli	2 974	1 099	19 155	8 246
Ähtäri	5 906	1 762	47 680	16 282

Taulukko 2 kuvaa lainausten tai fyysisten kirjastokäyntien määrää, joka ei aina noudata suoraan paikkakunnan asukasmäärää, vaan on riippuvainen myös muista te-

kijöistä, kuten kirjaston sijainnista, koululaisten lukuinnosta, vierailijoista sekä kirjaston tarjoamista palveluista, toiminnasta ja tapahtumista. Kaikki eivät käy kirjastossa joko lainkaan tai vain harvoin. Usein nämä asiakkaat varaavat tarvitsemansa aineiston verkkokirjasto Eepos Finnan (2019) kautta ja vain noutavat kirjat kirjastosta.

Suomen yleisten kirjastojen tilastoissa (2018) ei valitettavasti näy erikseen eräaiheista kirjallisuutta lukevien asiakkaiden tai lainauksien määrää johtuen siitä, että aiheisiin ”metsien perinteinen monikäyttö” tai ”eräkirjallisuus” kuuluvia aineistoja ei tilastoida yhtenä kokonaisuutena, koska ne sisältönsä mukaan luetteloituina voivat kuulua moneen eri luokkaan tai genreen.

4.2 Aineiston kartoittaminen Eepoksessa

Axiell Aurora (2017) on joustava kirjastojen tiedonhallintajärjestelmä, jonka toimintaominaisuuksia voi kohtuudella säätää kirjastokohtaisesti. Kuitenkin tilanteessa, jossa yhteistyökirjastoja on paljon, on pysyttävä kimpan kesken sovituissa ja toimiviksi havaituissa raameissa. Tiedonhakujärjestelmät Eepos Finna ja Axiell Aurora yhdessä käytettynä tuovat merkittävän laajan aineiston tiedonhakijan ulottuville.

Axiell Auroran kautta tiedonhaku toimii loogisesti ja yleensä haluttu aineisto löytyy nopeasti. Joskus asiasanoilla tehty haku ei anna kovin hyviä tuloksia, vaan joutuu kokeilemaan useita erilaisia asiasanojen yhdistelmiä ennen kuin kohde löytyy. Aurora antaa kirjaston omasta kokoelmasta hyvin tuloksia (asetuksella ”omat kokoelmat”), mutta ei niin tarkkoja ja monipuolisia kuin Eepos Finna, kun haku tehdään koko kimpan alueelta. Axiell Aurorassa ei ole ihan niin joustavia ja monipuolisia hakuasetuksia kuin Finnassa, mutta kirjastokäyttöön järjestelmä sopii mainiosti helpokäyttöisyyden ja kirjastokohtaisen muokattavuutensa ansiosta.

Koska Eepos-kirjastoissa on asiakaspalvelussa käytössä Axiell Aurora -kirjastojärjestelmä (Tarvainen & Tuominen 2017) ja Eepos Finna (2019) toimii verkkokirjaston hakupalveluna, oli tarpeen hieman vertailla näiden kahden eri tiedonhakujärjestelmän toimivuutta, eli miten aineistoa on niiden avulla Eepoksen kokoelmista löydettävissä. Suoritettuun vertailuun voi tutustua taulukossa 3.

Taulukko 3. Aineistohaun vertailua: Eepos Finna ja Axiell Aurora.

Asiasana	Rajaus	Eepos Finna	Axiell Aurora
"eräkertomukset"	aikuiset, koko aineisto - kauno- ja tietokirjallisuus - kotiseutukokoelmat video muu + äänite	453 286 + 153 9 36 10 + 4	455 37 1 + 3
eräkirjallisuus	Aikuiset, kaikki aineistot "eräkirjallisuus" - kauno- ja tietokirjallisuus opinnäyte äänite tai äänikirja + DVD	549 147 130 + 17	139 1 7 + 1
eräperinne	aikuiset, koko aineisto - kauno- ja tietokirjallisuus	29 7 + 22	5
eräretkeily	aikuiset, koko aineisto kirjat - kauno- ja tietokirjallisuus - kotiseutukokoelma video muu + äänite	201 174 26 + 165 5 22 2 + 1	175 16 2 + 3
erävarusteet	Kaikki aineistot yhteensä	50	
marjastus, sienestys	aikuiset, kaikki aineistot - kauno- ja tietokirjallisuus - video	51 2 + 45 1	51 3
metsästys	aikuiset, koko aineisto - kaunokirjallisuus - tietokirjat - kotiseutukokoelmat video muu + äänite opinnäyte / väitöskirja lehdet	837 278 529 39 116 13 + 11 2	744 120 11 16
metsästysaseet	aikuiset, kaikki aineistot - tieto- ja kaunokirjallisuus video	58 54 + 2 5	92 5
metsästyskoirat	aikuiset, koko aineisto kirjat, NOT Metsästäjän opas - tieto- ja kaunokirjallisuus - kotiseutukokoelma videot muu + äänite	164 140 113 + 29 7 45 1 + 2	65 36
riistanhoito	aikuiset, koko aineisto kirjat - tieto- ja kaunokirjallisuus video + opinnäyte	92 89 87 + 1 1 + 1	79 1 + 1
riistaruoat riistan käsittely	aikuiset, kaikki aineistot kirjat - tieto- ja kaunokirjallisuus	87 83 80 + 2	40 5

Vertailutaulukkoa varten hain sekä Eepos Finnasta että Axiell Aurorasta samoilla haku- eli asiasanoilla (Finto YSA, [viitattu 8.8.2019]) tuloksia opinnäytetyöhön liittyvistä aiheista. Kokemukseni mukaan Eepos Finna antaa laajemman valikoiman tuloksia ja siinä on paremmat toiminnot tehdä erilaisia rajauksia ja tarkennuksia ha-

kuihin, joten verkosta tapahtuvaan aineistohakuun se on mainio työkalu, myös kirjaston asiakkaille. Axiell Aurorassa on hyvät hakuominaisuudet, jotka on suunniteltu nimenomaan kirjastokäyttöön, ja siten hakusanat kohdentavat haun enemmän kuvailutietoihin, hyllyluokitukseen ja asiasanoihin. Siksi on hyvä tietää joko teoksen tai julkaisun nimi, ISBN-numero tai tekijä, jolloin aineisto löytyy nopeammin ja täsmällisemmin kirjaston kokoelmista. Pitää siis tietää, mitä on etsimässä ja mihin kirjastoihin haku kohdistetaan. Hakutulokset näyttää teoksen tiedot ja kertoo sen tarkan sijainnin, eli onko hakukohde kirjaston omissa kokoelmissa ja onko se hyllyssä, lainassa, varattu, matkalla kohteeseen tai mahdollisesti kirjaston varastossa.

4.3 Aineistohakujen vertailua

Kohdistin kokeilemani hakusanat yleisesti eränkäyntiä ja luontoaiheita sisältäviin luokkiin, sekä eräretkeilyä sisältävään aineistoon, jota löytyy muun muassa luokista urheilu (79), sekä kotimaata (42 Suomi) ja matkailua (Maantiede 40) käsittelevistä luokista (kartat, retkioppaat ja nähtävyydet). Myös eräaiheinen kaunokirjallisuus (84.2) kuuluu näihin. Ruoanvalmistuksen (68.2) joukosta löytyy myös riistanlihan käsittelyä koskevia ohjeita ja reseptejä riistaruoalien valmistukseen. Eräperinnettä eli eränkäynnin kulttuurihistoriaa ja työtapoja käsittelevää aineistoa löytyy suomalaista kansanperinnettä (49) ja Suomen historiaa (92) käsittelevistä luokista, sekä joskus henkilöhistorian (99) teoksista. Aiheeseen sopivia kirjoja ja julkaisuja löytyy siis useista eri hyllyluokista. Ja juuri tämä seikka tekee teosten löytämisen joskus hankalaksi, jos ei tiedä julkaisun nimeä, ISBN-numeroa tai sen tekijää.

Erot hakujen antamissa tuloksissa taas johtuivat enimmäkseen eri tiedonhakup järjestelmien erilaisista hakuominaisuuksista: Eepos Finnassa on tarkemmat ja monipuolisemmat mahdollisuudet rajata ja hakea tietoa käyttäen apuna Boolean operaattoreita OR, AND ja NOT, valikoituja asiasanoja, sekä aihe-, luokka- tai aikarajausta. Axiell Aurorassa hakusanan katkaisu toimii tähti *-merkillä ja Boolean operaattorit ovat osin käytettävissä. Hakutulokset näyttävät, onko haluttu aineisto saatavilla (lainassa, hyllyssä, varastossa, matkalla tai varauksessa). Aurora näyttää kirjaston ja hyllyluokan eli sijainnin kirjastossa, mistä hakukohde löytyy. Auroraa käytettäessä

haettava nimeke (kirjan nimi), ISBN-numero tai kirjan tekijä tulisi tietää hakua tehtäessä. Aihe- tai asiasanahaku antaa monesti ensin liikaa tuloksia ja rajausta taas antaa välillä tulokseksi nolla. Niinpä hakua ja sen rajausta joutuu tarkentamaan tai muuttamaan hakusanaa tai sanojen yhdistelmää ennen tarkkaa osumaa. Haun voi kohdistaa joko omaan tai muihin yksittäisiin kirjastoihin. Tiedonhaun voi myös kohdentaa kaikkiin Eepos-kirjastojen kokoelmiin, kuten Eepos Finnassa.

Kokonaisuutena Axiell Aurora on toimiva ja luotettava kirjastojärjestelmä. Aurora toimii hyvin nimenomaan kirjastoammattilaisten käyttämänä hakutietokantana Eepos kirjastoissa. Eepos Finnaa voi tarvittaessa käyttää rinnakkaisena hakutietokantana, ja useimmissa kirjastoissa se onkin jo käytössä asiakaskoneilla ja vakiona Eepoksen verkkokirjastossa. Molemmat hakutietokannat sisältävät samat aineistot eli tiedot koko Eepos-kimpan kirjastojen kokoelmista.

Eräkirjallisuus (KirjaSampo, [viitattu 25.7.2019]) eli metsästys, kalastus, eräretkeily ja luontosuhde, on oma genrensä, mutta ”eräkirjat” eivät näy tilastoissa suoraan, koska ne ovat luokiteltuina joko kaunokirjallisuuden tai eri luokissa (Finto YKL, [viitattu 8.8.2019]) sijaitsevien tietokirjojen joukkoon. Eräkirjallisuutta on usein monipuolinen valikoima kirjastojen hyllyissä. Mutta vaikka aineistot ovat löydettävissä Eepos Finna (2019) verkkokirjaston kokoelmista, niin eräkirjallisuutta yleensä ei lainata niin paljon kuin muita genrejä. Varastossa olevat kirjat, vaikka joukossa on usein todellisia eräkirjallisuuden helmiä, jäävät usein lähes huomiotta. Varaston kirja-aarteita voisikin tuoda aika ajoin esille ja lainattavaksi esimerkiksi teemaan liittyvien kirjanäyttelyiden kautta.

4.4 Metsien monikäyttöön liittyviä aineistoja

Finto YKL -luokituksen mukaan tarkasteltiin, mistä sijainneista metsien perinteiseen monikäyttöön kuuluvia aineistoja kuka tahansa henkilö voi joko kirjastossa asioidessaan tai Eepos Finna -verkkokirjaston hakupalvelun kautta etsiä ja löytää. Tutkimuksessa huomioitiin, että myös erilaiset audiovisuaaliset eli AV-aineistot (videot ja äänitteet) ja e-aineistot ryhmitellään samoin periaattein yleisissä kirjastoissa kuin painetut teokset, eli normaalin kirjastoluokituksen mukaan. Usein ne kuitenkin sijoitetaan erilleen omaan DVD-videoita ja äänikirjoja sisältäviin hyllyihinsä.

Pääluokka 4: *Maantiede, matkat, kansatiede.* Alaluokista 40 (maantiede) ja 42 (Suomi) voi löytää kotimaan retkeily- ja matkaoppaita sekä karttoja. Erilaisia luontotyyppejä ja luonnonnähtävyyksiä käsitteleviä, sekä eri maakuntia esitteleviä kirjasarjoja kuuluu joukkoon. Myös tosipohjaiset eränkävynnin kuvaukset (Lapinkuvaukset ja matkakertomukset eri aikakausilta) voivat sisältyä luokan 42 kokoelmaan. Kyseessä on siis Suomen maantieteellisiä alueita, luonnon nähtävyyksiä ja kulttuuria käsittelevä luokka. Luokka 49 (Kansatiede, kulttuuriantropologia) ja siitä alaluokka 49.2 (Suomen ja suomalais-ugrialaisten kansojen kansatiede) sisältää suomalaista kansanperinnettä ja kulttuurihistoriaa, tarjoten tietoa myös eräperinteestä menneen ajan maatalouselinkeinon tärkeänä osana. Kansatieteelliset tutkimusmatkakuvaukset kuvaavat myös eräkulttuurin eri muotoja ja tapoja, sekä pyyntiin käytettyjä varusteita ja välineitä.

Pääluokka 5. *Luonnontieteet, matematiikka ja lääketiede.* Alaluokissa 50 (luonnontieteet), 56 (biologia), 57 (kasvitiede) ja 58 (eläintiede) on myös metsien perinteeseen monikäyttöön liittyviä aineistoja. Biologia ja eläintiede sekä luonnontieteet ovat luokkia, joissa kiertoluku on kohtalaisen hyvä.

Pääluokka 6. *Maa- ja metsätalous, elintarviketeollisuus, biotekniikka.* Alaluokassa 67 näkyy maa- ja metsätaloustalouden painotteisuus ja alkutuotanto. Luokassa 67.5 ovat metsänhoitoon liittyvät teokset sekä puut, marjat ja sienet metsien luonnonvarana. Luokka 67.6 sisältää sekä metsästys- että kalastusaiheisia tietoteoksia, joten luokka sopii hyvin opinnäytteen aineistoksi. 68.2 (ruoanvalmistus ja ruokakulttuuri) sisältää myös sieni-, riista- ja kalaruokien valmistusta ja riistankäsittelyä kuvaavia teoksia.

Pääluokka 7. *Taiteet ja liikunta.* Luokka 79 (Liikunta, urheilu, leikit ja hovit) sisältää myös eräretkeilyyn ja luonnossa eri vuodenaikoina liikkumiseen liittyviä oppaita ja tietoteoksia. Esimerkkeinä lumikenkäily, hiihtäminen, melonta tai vaeltaminen luonnossa. Luokassa voi olla myös erilaisia erätaito- ja varusteoppaita.

Pääluokka 8. *Kaunokirjallisuus, kirjallisuustiede, kielitiede.* Kaunokirjallisuuden luokkaan 84.2 (Suomenkielinen kertomakirjallisuus) kuuluvat myös metsästys- ja kalastusaiheiset eränovellit sekä osa klassisista matkakuvauksista ja erämuistelista. Kyseessä on genre nimeltään eräkirjallisuus. Monissa kirjastoissa eräkirjoille on annettu ihan oma hyllypaikkansa, mutta kirjat voivat olla myös suoraan muun

kaunokirjallisuuden sekaan sijoitettuina, eivätkä siten ole kovin helposti erotettavissa muun kaunokirjallisuuden seasta.

Pääluokka 9. *Historia*. Alaluokista 92 (Suomen historia) ja 99 (henkilöhistoria) voi löytää myös eräperinnettä ja eränkäynnin kulttuurihistoriaa käsitteleviä teoksia. Luokassa on lisäksi tutkimusaiheita sivuavia kuvauksia poronhoidosta, helmenpyynnistä ja kullanhuudonnasta Lapin, Kainuun ja Petsamon alueilla. Arktisen alueen elämästä ja historiasta kertovat teokset sisältävät myös pyyntikuvauksia, eränkäyntiä, tietoa erävarusteista ja eläimistöä, joten ne kuvaavat monia metsästys- ja kalastuskulttuurin ilmiöitä osana aikakautensa normaalia arkielämää.

Puhuttaessa metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvästä tiedonhausta, kirjaston asiakkaiden tiedontarve kumpuaa usein arkielämässä, työtehtävissä tai harrastuksissa ilmenneestä ongelmasta tai niin sanotun orientoivan tiedon tarpeesta (Savolainen 2010, 80–81). Asiakas voi pyytää kirjastovirkailijalta apua selvittäessään teknisiä yksityiskohtia vaellusvarusteista. Hän voi etsiä tietoa Metsähallituksen maille tarvittavista metsästys- ja kalastusluvista tai etukäteen varattavista eräkämpistä. Joskus asiakas haluaa tunnistaa metsässä näkemänsä linnun, eläimen, sienien tai kasvin, jolloin kirjaston tietokirjoista voi kätevästi löytää lisätietoa. Jos asiakas etsii tietoa metsäpeuran elintavoista ja ravinnonlähteistä esitelmää varten, niin silloin voi vinkata, että Eepos Finna -tietokannan kautta voi löytää tieteellistä tutkimustietoa aiheesta korkeakoulujen, museoiden ja avointen julkaisuarkistojen kokoelmista.

Kirjaston asiakkaille tehdyn verkkokyselyn vastauksissa näkyi hienoinen hämmennys siitä, kuinka hajallaan metsien perinteiseen monikäyttöön kuuluvat aineistot ovat kirjaston kokoelmissa. Asialle ei oikein mitään voi, koska aineistot on luokiteltava virallisen YKL-luokituksen ohjeiden mukaan, jonka jälkeen kirjat ja muu aineisto sijoitetaan hyllyihin sisällön mukaisiin luokkiinsa (Finto YKL, [viitattu 8.8.2019]).

Kirjastohenkilökunta voi auttaa ohjaamalla asiakkaan oikealle kirjahyllylle tai neuvoamalla sopivia hakutietokantoja ja asiasanoja aiheen tiedonhankintaan. Metsien perinteiseen monikäyttöön liittyviä aineistoja löytyy Eepos-kimpan kirjastoista hyvin. Tarvittaessa asiakas voi pyytää kirjastoa hankkimaan haetun teoksen korkeakoulu- tai erikoiskirjastosta kaukopalveluna, jolloin varaus on maksullinen.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Pohjatietona teoriaosaa varten tein tiedonhankintaa sekä kirjallisista että sähköisistä lähteistä ja tietokannoista. Lisäksi selvitin yleisten kirjastojen tavallisimpia tiedonhankintakanavia Eepos-kirjastoille sähköpostitse lähetetyn Webropol-kyselyn avulla. Kysely kohdistettiin kaikille Eepos-kimpan kirjastoille ja tehtiin niin sanottuna kokonaistutkimuksena (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 166). Kirjastojen käyttötilastoja sekä yleisten tilastojen tunnuslukuja voitiin hyödyntää opinnäytetyön kvantitatiivisessa osuudessa. Tutkimuksen lähestymistapa oli monimetodinen eli siinä käytettiin pääosin kvalitatiivisia (laadullisia), mutta myös kvantitatiivisia (määrällisiä) tutkimusmenetelmiä ja yhdisteltiin ja vertailtiin erilaisia tutkimusaineistoja (triangulaatio). Kysymyksessä oli siten metodologinen triangulaatio. Aineistopohjainen triangulaatio toteutui siten, että tutkimusongelman tarkastelussa on käytetty lo-
mittain ja yhdessä useita erilaisia tutkimusaineistoja. (Hirsjärvi ym. 2000, 215.)

5.1 Menetelmät ja aineistonkeruu

Opinnäytetyöni on tutkimuslähtöinen eli lähteistä hankittua tietoperustaa sovellettiin käytännön tutkimusongelmien ratkaisemiseen. Tutkimuksellinen teoriaosa toteutettiin pääosin kvalitatiivisella, tietoa eri lähteistä kokoavalla tutkimusotteella pyrkien vastaamaan esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Lisäksi hyödynnettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää kyselystä saatujen tulosten ja tilastojen analyysin kohdalla, Teoreettiselta tasolta siirryttiin empiiriselle tasolle tilanteessa, jolloin tutkimuskysymykset esitettiin tutkittaville sähköisellä kyselylomakkeella (Vilkka, 102–103).

Tutkimus suoritettiin käyttäen kvalitatiivisen tutkimuksen apuna osin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, joten tutkimus oli monimenetelmäinen. Tällöin on hyvä huomioida, että kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus tarkastelevat tutkittavaa aihetta hieman eri lähtökohdista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 65).

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus havainnoi puhetta tai tekstiä pyrkien ymmärtämään tutkittavan aiheen laatua, sisältöä ja merkityksiä syvemmin ja laajemmin. Kvalitatiivinen tutkimus on siten yleensä subjektiivista ja soveltavaa, eikä pyri yleis-

tyksiin. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina, jolloin myös tutkimussuunnitelmaa voidaan muuttaa tilanteen mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 152–155.) Jos lähdeaineisto on pieni, niin silloin tosin vaarana on, että tutkijan oma kiinnostus aiheeseen voi vaikuttaa tutkimustuloksiin.

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus puolestaan pyrkii kuvaamaan kohdetta objektiivisesti tilastotiedon, taulukoiden tai numeroiden avulla. Huolella tehdyn laajan kvantitatiivisen tutkimuksen (jossa on riittävän suuri otanta, eli kohderyhmän valinta on onnistunut) tulokset ovat usein luotettavia ja myös yleistettäviä. Tutkimuksen yleistettävyys tarkoittaa, että saatuja tutkimustuloksia voi käyttää lähteenä myös tulevaisissa tutkimuksissa. (Hirsjärvi ym. 2000, 129.)

Vaikka näiden kahden tutkimusmetodin eroja usein korostetaan, niin niitä voidaan käyttää samassakin tutkimuksessa, jolloin menetelmät voivat täydentää toisiaan ja jopa tuoda esiin uusia tutkimuksellisia näkökulmia (Tuomi & Sarajärvi 2009, 65). Kuitenkin suuri osa tutkimuksista ja niiden analyyseistä perustuu vain joko laadullisen tai määrällisen tutkimuksen menetelmään. Monet laadullisen tutkimuksen toteutukset edellyttävän nimenomaan kvalitatiivisten menetelmien käyttöä, mutta kvantitatiivinen osuus voi täydentää saatuja tuloksia.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi sopi hyvin (kvalitatiivinen) induktiivinen eli aineistolähtöinen päättely (Tuomi & Sarajärvi 2009, 98), jota täydennettiin osin kvantitatiivisella tilastojen ja kyselytulosten tarkastelulla. Koska tarkoituksena oli koota aineistoa monista eri lähteistä, ja selvittää sekä verkosta että kirjaston hakupalvelujen kautta saatavilla olevat resurssit, analysoida ja järjestellä koottua informaatiota loogiseksi kokonaisuudeksi käyttäen apuna kirjallisia ja verkkolähteitä, aiempia tutkimuksia ja tieteellisiä julkaisuja, niin pohjimmiltaan tutkimus yhdisteli sekä aineistolähtöisen (induktiivisen) että teoriaohjaavan (abduktiivisen) analyysin elementtejä luovasti toisiinsa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95). Teoriaohjaavassa analyysissä tutkittavat kohteet valitaan kerätyistä aineistosta, jolloin aikaisempi tieto ja valittu teoria toimivat apuna analyysin eteenpäin viemisessä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97).

Tutkimukseen sisältyvä kvantitatiivinen osuus tehtiin kyselyn tulosten tilastollisena tarkasteluna, sekä kirjastotilastojen tunnuslukuja vertailemalla. Toteutustavaksi kvantitatiiviseen tutkimuksen osioon valitsin sähköisen Webropol-kyselyn eli survey-

tutkimuksen, jonka ”tarkoituksena on saada koottua valitulta joukolta vastauksia samoihin kysymyksiin” (Hirsjärvi ym. 2000, 122, 180).

5.2 Sähköinen kyselytutkimus

Kirjastoille ja niiden asiakkaille lähetettyjen kahden erillisen sähköisen kyselyn avulla selvitettiin yleisiä tiedonhaun käytäntöjä eli tutkittiin muutaman selkeän monivalintakysymyksen avulla, mistä ja miten opinnäytteen aiheeseen liittyviä aineistoja yleensä haetaan ja millaisia hakutietokantoja Eepos-kirjastoissa useimmin asiakaspalvelussa hyödynnetään. Kyselyihin voivat vastata kaikki Eepos-kimppaan kuuluvat kirjastot eli niiden henkilökunta ja asiakkaat.

Webropol-kysely oli kaksiosainen, joista ensimmäiseen osaan (Liite 1.) voivat vastata kaikki Eepos-kirjastojen asiakkaat ja toteutustapana oli Eepos-kirjastoille esittämäni pyynnön mukaan, joko kirjaston kotisivuilla tai Facebookissa julkaistu avoin verkkolinkki otsikolla: ”*Metsien monikäytön kysely asiakkaille*”. Toinen kyselylomake (Liite 2.) otsikolla: ”*Metsien monikäytön kysely kirjastoammattilaisille*”, lähetettiin Webropolista sähköpostikyselynä kaikille Eepos-kimppan yleisille kirjastoille (22 kpl). Tavoitteena oli saada ainakin yksi vastaus jokaista kirjastoa kohden, mieluummin useampia. Kysely toteutettiin aikavälillä 1.9.– 13.10.2019 ja moni kirjasto kyselyyn vastasikin. Molemmat kyselyt yhdessä auttoivat saamaan kokonaiskuvaa aineistojen monipuolisuudesta ja opinnäytetyöni aiheen mukaisesta tiedonhankinnasta niin asiakkaiden kuin kirjastoammattilaistenkin näkökulmasta.

Saatuja vastauksia vertailemalla ja aineistoa analysoimalla, voitiin tuloksia visualisoida informatiiviseen taulukko- tai kuviomuotoon. Nämä muodostetut taulukot kuvaavat aiheeseen liittyvää tiedonhakua sekä aineiston monipuolisuutta ja saatavuutta Eepos-kimppan kirjastoissa. Myös vertailua asiakkailta ja kirjastoilta saatujen kyselyvastausten välillä tehtiin. Vertailu antoi käsityksen ongelmista metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvien aineistojen löytämisessä, sekä antoi ideoita, miten aineistojen saatavuutta ja tiedonhakua kyseisestä aiheesta voitaisiin kehittää Eepos-kimppan kirjastoissa.

6 KYSELYTUTKIMUS

Kokosin opinnäytetyötä varten kaksiosaisen sähköisen kyselytutkimuksen, jonka kohteena olivat sekä Eepos-kirjastojen asiakkaat että kirjastoammattilaiset. Näin pystyin vertailemaan vastauksia eri näkökulmista katsoen. Kyselyn kokoamiseen käytin Webropol-työkalua, joka on verkossa toimiva, monipuolinen kysely- ja raportointisovellus. Kyselytutkimukseni oli sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen ja saatuja vastauksia analysoitiin tilastollisin menetelmin sekä sisällönanalyysin avulla (Tuomi & Sarajärvi 2009, 65).

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, miten kirjastoissa sekä asiakkaiden että kirjastoammattilaisten näkökulmasta katsottuna, haetaan tietoa metsien perinteiseen harrastekäyttöön liittyvistä aiheista ja käyttävätkö asiakkaat samoja vai myös muita kuin kirjaston tarjoamia tiedonhakupalveluja, joista voi löytää aihealueen julkaisuja ja aineistoja. Lisäksi pyrittiin saamaan kokonaiskäsitys, millaisia aiheeseen liittyviä aineistoja Eepos-kirjastoista lainataan eli millaisista eränkäyntiin liittyvistä aiheista asiakkaat ovat eniten kiinnostuneita.

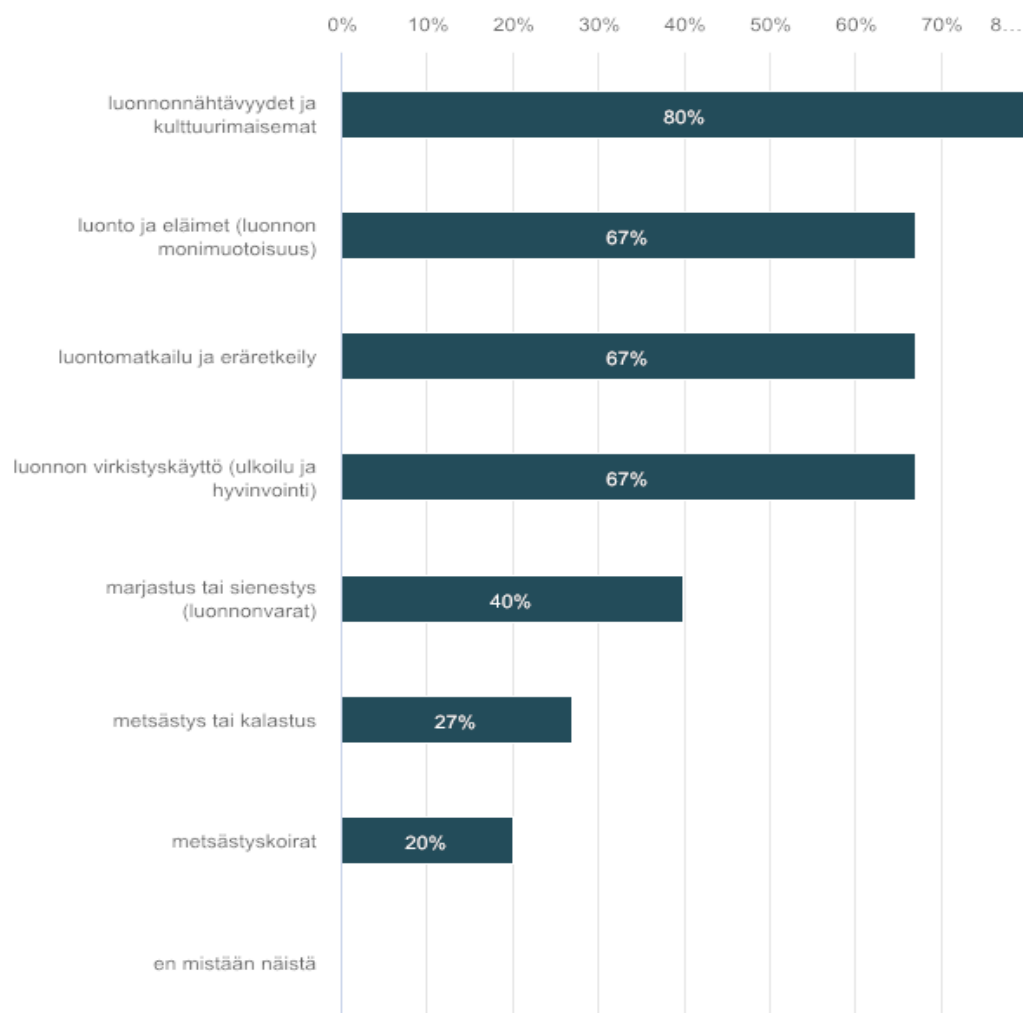
Lähetin kyselyn sähköpostitse 22 Eepos-kirjastolle, joilta sain 16 vastausta, joten vastausprosentti oli kirjastoammattilaisten kohdalla varsin hyvä eli 72,7 %. Saatuja vastauksia voi pitää melko luotettavina, mutta koska vain 16 kirjastoa vastasi kyselyyn 22:sta kyselyn vastaanottajasta, niin otos on pieni verrattuna koko maan yleisten kirjastojen määrään. Täten kyselyn tulokset eivät ole yleistettävissä ja ovat vain suuntaa-antavia. Valitettavasti myöskään Eepos-kirjastojen asiakkaat eivät olleet innostuneita vastaamaan verkkokyselyyn, joten hyvin pieni 15 vastaajan määrä teki asiakaskyselyn tuloksista myöskin vain suuntaa-antavia. Saaduista vastauksista kuitenkin näkee, millaisista tiedonlähteistä nämä asiakkaat olivat tietoa hakeneet. Vastauksia olisi varmasti tullut enemmän, jos kysely olisi ollut kaikissa Eepos-kirjastoissa saatavilla myös paperille printattuna kyselylomakkeena.

Kyselyyn vastanneista asiakkaista sekä kirjastoammattilaisista suurin osa eli 80 % oli naisia. Kunnankirjastoissa asioivia tai työskenteleviä oli 53 % ja kaupunginkirjastoissa asioi tai työskenteli 47 % vastaajista. Vastanneista asiakkaista eniten eli 61 prosenttia oli 20–50-vuotiaita, 33 % oli keski-ikäisiä tai sitä vanhempia ja 7 % nuoria kirjaston asiakkaita. Kirjastoammattilaiskyselyn vastaajina olivat sivistystoimen- tai

kirjastonjohtajat tai pitkään työssä olleet kirjastovirkailijat, joten suurin osa eli 60 % vastaajista olivat iältään noin 35–50-vuotiaita. Nuoria vastaajia ammattilaisista oli vain 13 % ja iältään 51–65-vuotiaita heistä oli 27 %. Tämä ikärakenne olisi hyvä huomioida myös kirjastoja ja niiden tulevaa toimintaa kehitettäessä.

6.1 Asiakaskysely

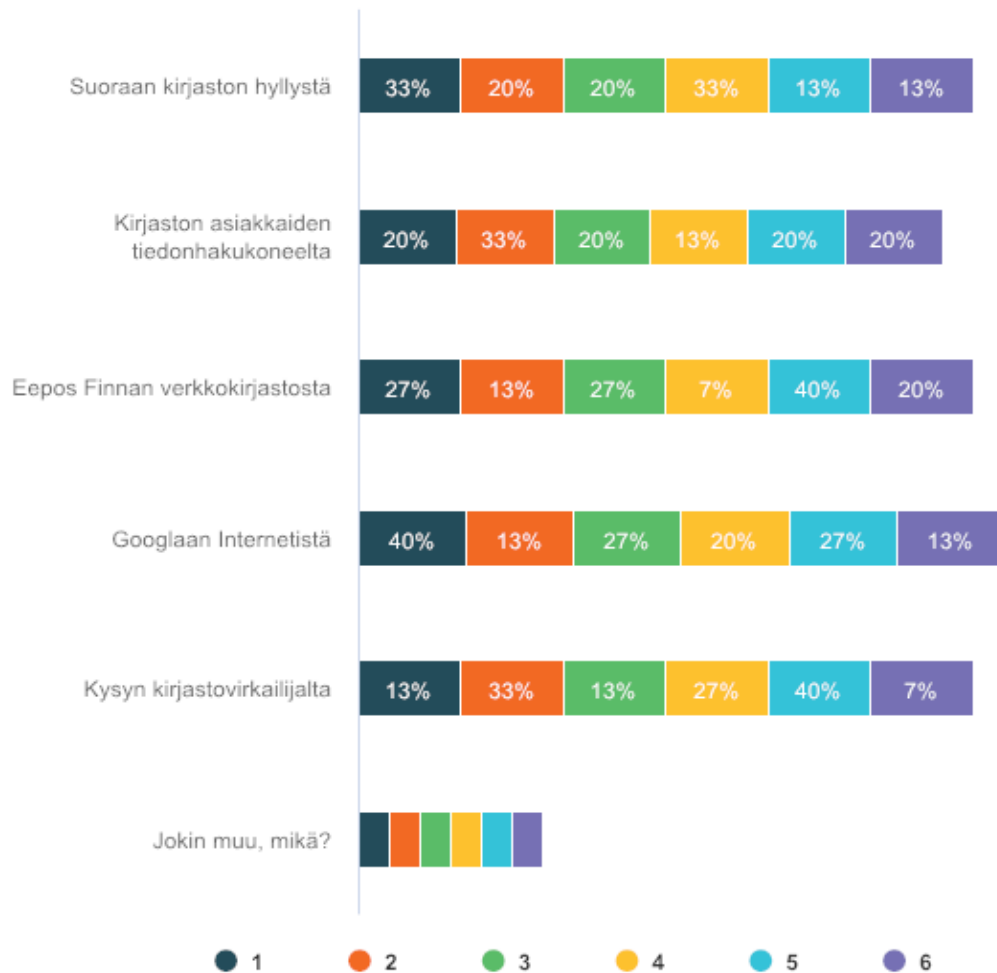
Kysymys 7. Millaiset aiheet metsien perinteiseen monikäyttöön liittyen kiinnostivat asiakkaita eniten Eepos-kirjastojen kokoelmissa? Asiakkaiden antamat vastaukset näkyvät koottuna alla esitetyssä kuviossa 5.

Kuvio 5. Kiinnostavimmat aineistot metsien monikäytön aiheesta.

Asiakkaita kiinnostavat aiheet erosivat kirjastojen lainaustilastojen tuloksista.

Kysymyksessä 8. kirjastojen asiakkailta kysyttiin, miten he yleensä hakevat aineistoa Eepos-kirjaston kokoelmista? Jälleen suosituin vastaus oli Internet ja haku suoraan hyllyistä, mutta myös verkkokirjastoa hyödynnettiin. Avoimeen tekstikenttään saatiin lisävastauksina: *Hakutietokanta* ja *Finna*. Tuloksia voi tarkastella kuviosta 6.

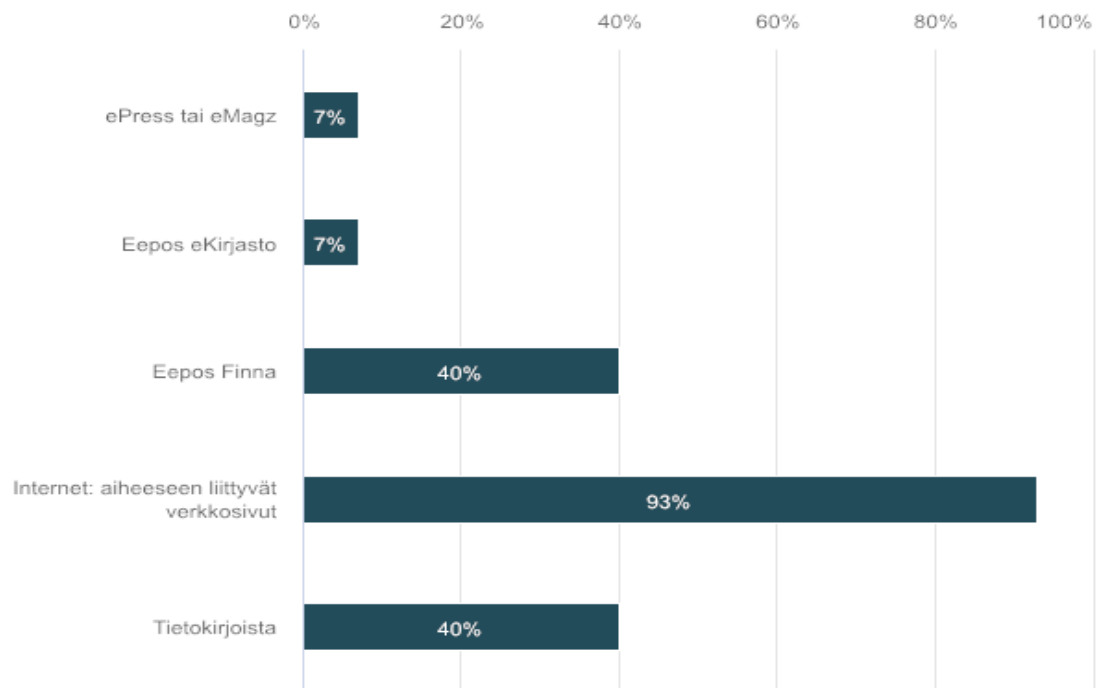

Kuvio 6. Asiakkaiden tiedonhankinnan kanavia Eepos-kirjastoissa.

Kyselyn raportissa tulivat selvästi esille metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvässä tiedonhankinnassa käytetyt yleisimmät kanavat, joista etenkin Internet ja Google osoittautuivat asiakkaiden keskuudessa mieluisiksi kirjastohakupalvelun ja verkkokirjasto Eepos Finnan (2019) lisäksi. Moni asiakas etsi tietoa suoraan kirjaston tietokirjahyllyistä, selasi kirjaston kokoelmia asiakaskoneelta tai kysyi neuvoa kirjastovirkailijalta. Olettaisin kirjastotyökokemukseni mukaan, että etenkin vanhem-

mat kirjaston asiakkaat tarvitsevat edelleen kirjastoammattilaista apunaan tiedonhankinnassa. Nuoremmat asiakkaat osaavat nykyään jo sujuvasti hyödyntää myös digitaalisia e-aineistoja, kuten lehtiä, arkistoja ja e-kirjoja tiedonhankinnassaan.

Mistä lähteistä asiakkaat sitten useimmin hakivat tietoa aiheesta luontoympäristöt ja luonnonvaraiset eläimet? Tätä kysymystä tarkastellaan kuviossa 7.

Kuvio 7. Eepoksen asiakkaiden suosituimpia tiedonlähteitä.

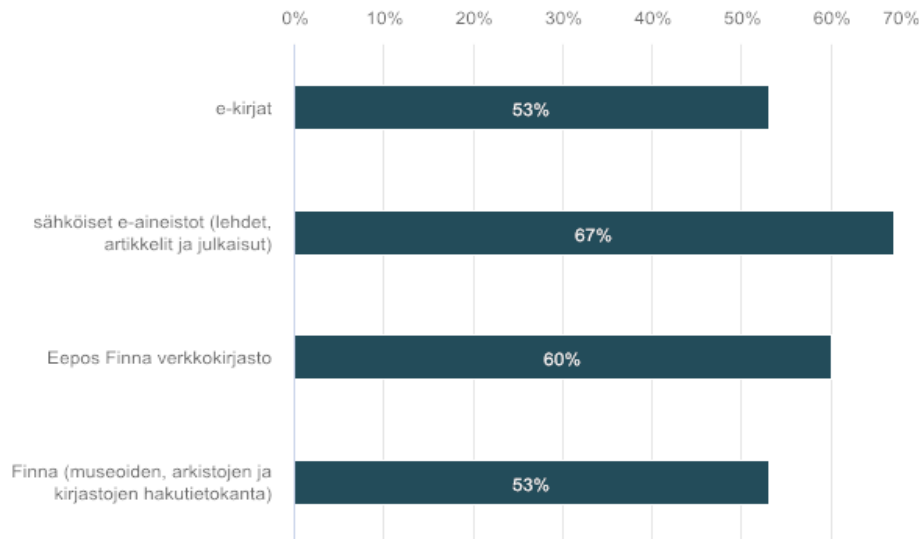
Kyselyyn saaduissa vastauksissa tulivat selkeästi useassa kohdin esille asiakkaiden käyttämät yleisimmät tiedonlähteet, joita olivat:

- Internet ja aiheeseen liittyvät verkkosivut 93 %
- Eepos Finna 40 % ja kirjaston tietokirjat 40 %

Kirjastoammattilaisten asiakkailleen vinkkaamia aihealueen tiedonhakuun hyvin sopivia verkkosivustoja olivat:

- Luontoon.fi, Retkipaikka.fi, Suomenlatu.fi, Partioaitta ja Metsä.fi.

Saatavilla olevista digiaineistoista luetaan kyselyn mukaan eniten e-lehtiä ja artikkeleita sekä e-kirjoja. Sähköisten aineistojen tunnettuutta asiakkaiden keskuudessa tarkastellaan lähemmin seuraavassa kuviossa 8.

Kuvio 8. Sähköisten aineistojen tunnettuus Eepos-kirjastoissa.

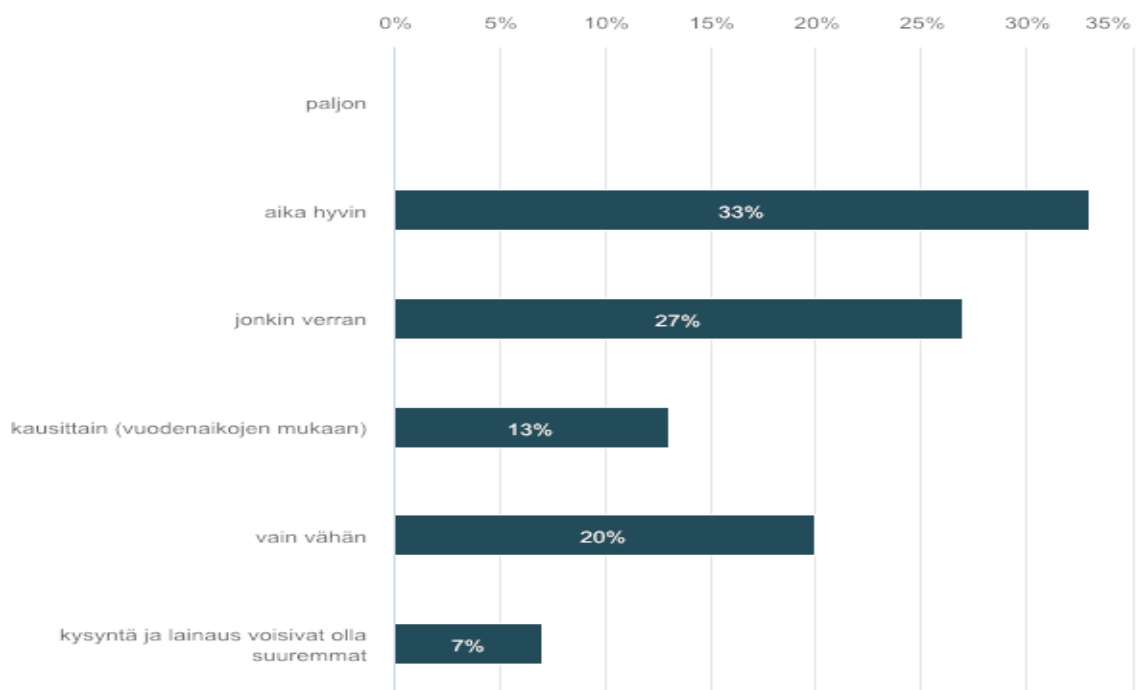
Kysyin asiakkailta myös, millaisia **kehitysehdotuksia** heillä olisi parantamaan met-sien monikäytön aineistojen valikoimaa ja saatavuutta. Kysymykseen 12 saadut vastaukset olivat ihan asiallisia ja kehittämiskelpoisia. Ohessa muutamia saamiani vastauksia:

- Luettelon kokoaminen aiheesta.
- Kirjastoja ei saa siirtää nettiin! Kirjastoissa pitää olla kirjastotyöntekijöitä. Aukioloaikoja ei saa muuttaa lyhyemmiksi!
- Kysely asiakkaille toiveista.
- Luokituksessa kaikki kirjat samaan paikkaan.
- Valikoimaa voisi parantaa kysymällä esimerkiksi asiasta kiinnostuneilta asiakkailta, olisiko heillä teostoiveita tai mitkä lehdet, teokset tai muut vastaavat sisältäisivät tuoreinta tietoa / olisivat suosittuja.
- Saatavuutta voisi parantaa selkeyttämällä yleisesti hyllypaikkaa luontoon, metsästyksen ynnä muuhun sellaiseen liittyville kirjoille.
- Asiasanalista tai saataville nettilinkkejä kyseisistä aineistoista.

Asiakaskyselyn yhteenvetona voisi todeta, että asiakkaiden keskuudessa tietoa metsien perinteisen monikäytön eri aihealueista haettiin joko Internetistä Googlen kautta, kirjaston omista kokoelmista tai Eepos-verkkokirjastosta. Kirjastossa asioi-
dessa teoksia valittiin usein sattumamahakuna hyllystä. Jos mitään tiedontarpeeseen vastaavaa ei löytynyt, kysyttiin kirjastovirkailijalta neuvoa. Verkkokirjasto Eepos Finna (2019) koettiin hyvänä tiedonlähteenä. Internetissä tiedonhakua tehtäessä selailtiin metsä- ja eräalan organisaatioiden sekä alan harrastajien kotisivuja ja blogeja. Myös sosiaalisen median uutiset ja sähköiset alan julkaisut, artikkelit, tutkimukset ja e-kirjat kiinnostivat.

6.2 Kirjastoammattilaiskysely

Alla olevasta kuviosta 9 voi nähdä kirjastoammattilaisten arvion metsien monikäytön aineistojen lainauksesta Eepos-kirjastoissa vuosittain. Huomionarvoista on näiden aineistojen vuodenaikojen mukaan vaihteleva kysyntä, johon vaikuttavat muun muassa marjastus- tai metsästyskauden alkaminen tai talven ulkoiluharrastukset.

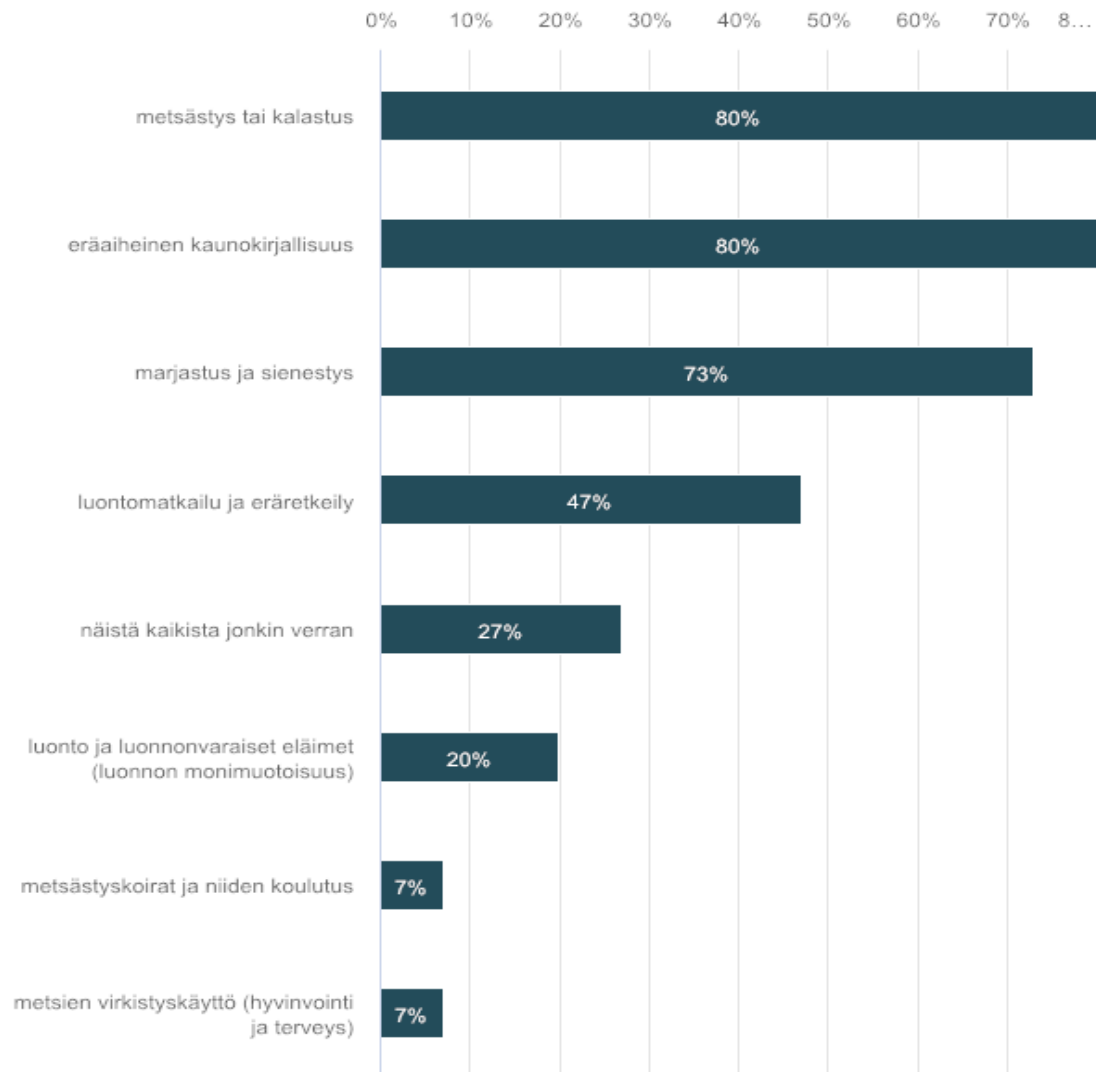

Kuvio 9. Metsien monikäyttöön liittyvien aineistojen lainaus.

Kirjastoissa huomioidaankin eräaiheisten aineistojen kysynnän vaihtelu, mikä myös auttaa suunnittelemaan erilaisia tapahtumia ja kokoamaan ajankohtaisia kirjanäytelyitä, sekä tuomaan aineistoja esille kulloisenkin kysynnän mukaan.

Kuvio 10 kuvaa hyvin, millaisia aineistoja kysytään ja lainataan kirjastohenkilökunnan vastausten mukaan eniten Eepos-kirjastojen kokoelmista metsien perinteisen monikäytön aihepiiriin liittyen.

Kuvio 10. Lainatuimmat aineistot metsien perinteisen monikäytön aiheesta.

Kysymys 11: Miten hakisit tietoa asiakkaalle hirven ravinnosta ja ruoansulatuksen toiminnasta? Valitse sijat 1 - 7 siinä järjestyksessä, mistä hakisit tietoa ensin.

Taulukko 4. Kirjastoammattilaisten tiedonhaun kanavia erityisaiheesta.

	1	2	3	4	5	6	7
Axiell Aurora kirjasto- järjestelmä	71,43%	7,15%	7,14%	0%	0%	7,14%	7,14%
Eepos Finna verkkokir- jasto	0%	21,43%	7,14%	0%	35,72%	0%	35,71%
Finna	0%	7,14%	50%	28,57%	0%	14,29%	0%
Internet	14,28%	28,57%	14,29%	14,29%	0%	28,57%	0%
Erikois- ja korkeakou- lukirjastojen julkaisu- arkistot	7,14%	14,29%	21,43%	14,29%	28,57%	7,14%	7,14%
Alan haku- tietokanta	0%	7,14%	0%	28,57%	28,57%	21,43%	14,29%
Jokin muu lähde	7,14%	14,29%	0%	14,29%	7,14%	21,43%	35,71%

Taulukkoa 4 katsomalla voi seurata polkua, missä järjestyksessä tiedonhakua kirjastoissa usein tehdään ja millaisia tiedonhankintakanavia mielellään suositaan.

Tulos olikin hyvin selkeä eli 1. sijalla oli Axiell Aurora -kirjastotietojärjestelmä. Sitten haku laajeni Googlen kautta nettiin ja Eepos Finna -verkkokirjastoon. Laajempi Finna tarkistettiin seuraavaksi ja sen jälkeen katsottiin muut alaan liittyvät hakutietokannat sekä erikois- ja korkeakoulukirjastojen julkaisuarkistot. Usein kuitenkin arjen kirjastotyössä jo Axiell Aurora -kirjastotietojärjestelmä ja Eepos Finna antavat riittävästi tärpejä asiakkaan tiedontarpeen kattavasta aineistosta.

Harvemmin kysyttyjä eräntäyhtiin ja metsien perinteiseen monikäyttöön liittyviä aineistoja voidaan etsiä asiakkaalle niin Varastokirjaston, Kansalliskirjaston ja kirjastojen kokoelmista, kuin myös korkeakoulujen tai museoiden avoimista julkaisuarkistoista. Aiemmin paljon käytetyn Frank monihaun ([viitattu 7.12.2019]) rinnalle on vauhdilla tullut mukaan toimintaan hakutietokanta Finna, joka on tuonut kattavan ja monipuolisen, valtakunnallisesti toimivan kirjastojen, museoiden ja arkistojen verkkohakupalvelun tiedonhakijoiden käyttöön.

Kirjastoammattilaiskyselyn (Liite 2) kysymyksen 9 vastausten mukaan, hankalaksi metsien perinteisen monikäytön tiedonhaussa koettiin termistö, sopivien hakusanojen löytäminen, haun rajaaminen, sekä aihealueen laajuus. Eräs vastaajista kommentoi, että ”jos aihealue ei ole tuttu, niin voi olla hankala löytää aineistoa”. Aiemman orientoivan tiedon puute pyydetyistä aiheista voi siis olla esteenä tiedonhauille. Yksi vastaaja kirjoitti ”ettei kirjoja ole kovin paljoa aiheesta saatavilla” jatkaen heti, että ”tietoa joutuu hakemaan monesta eri paikasta”. Kaksi virkailijaa kommentoi, että ”ei hankaluuksia, aineistoa runsaasti” ja ”en mitään koe hankalaksi, kunhan asiakkaan tarve saadaan selville”.

Kirjastoammattilaiset antoivat kysymyksiin 10, 12 ja 13 kiinnostavaa palautetta, ottaen kantaa muun muassa aineistojen luokitteluun ja teosten sijaintiin hyllyissä, sekä lainauksiin ja aihealueen materiaalien kysyntään ja löydettävyyteen niin kirjaston kuin myös Eepos Finna -verkkokirjaston kokoelmista. Ohessa yhteen koottuna muutamia vastauksia.

- Luontomatkailusta ja eräretkeilystä on viime vuosina tullut hyviä kirjoja, jotka sijoittuvat joko luokkaan 42 tai luokkaan 79. Metsästys ja kalastus kiinnostaa kirjastomme asiakkaita luontaisesti ja meillä eräaiheiset romaanit ovat hyllytetty oman genren alle. Sienestys on vakioaihe näin syksyisin ja kirjoja lainataan edelleen (lokakuu).
- Näistä eniten lainataan eräaiheista kaunokirjallisuutta.
- Aiheen hajaantuminen useaan luokkaan aiheuttaa jonkin verran hankaluutta tiedonhaussa. Se myös aiheuttaa ajoittaista sekaannusta teosten luokitteluun. Kirjastojärjestelmä näyttää kyllä samalla sivulla kaikki etsittä-

vään aiheeseen / asiasanaan liittyvät teokset, mutta hyllyjä selaileva asiakas ei saa itseksensä kovinkaan helposti yleiskäsitystä, koska teokset ovat niin eri paikoissa ympäri kirjastoa.

- Hyviä verkkosivustoja aihealueen tiedonhakuun ovat esimerkiksi: Luontoon.fi, Retkipaikka.fi, Suomenlatu.fi, Partioaitta ja Metsä.fi.

Oheiset kirjastoammattilaisten kommentit tukivat siten selkeästi tekemiäni omia havaintoja tutkimuksen aikana sekä käytännön kirjastotyössä.

Yhteenvetona kirjastoammattilaiskyselyyn voisikin todeta, että kirjastoammattilaiset käyttävät työssään ja tiedonhaussa selkeästi eniten hyödyksi kirjastotietojärjestelmä Axiell Auroraa (Tarvainen & Tuominen 2017) ja metsien perinteisen monikäytön tiedonhaku kohdistuu ensisijaisesti Eepoksen omiin kokoelmiin. Eepos Finna (2019) on käytössä Axiell Auroran kanssa rinnakkain ja toimii hakutietokantana myös monen Eepos-kirjaston asiakaskoneilla. Lisäksi Internet, Google ja Frank monihaku, sekä Finnan kautta monet korkeakoulukirjastojen, museoiden ja arkistojen hakutietokannat ovat kirjaston tietopalveluasiantuntijoiden käytettävissä.

Esitin kyselyn lopuksi kirjastoammattilaisille vielä yhden kysymyksen: Parantaisiko luontoon, eräntäilyyn ja metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvä linkkisivusto eli verkkoportaali mielestänne kyseisen tiedon nopeaa löydettävyyttä asiakaspalvelussa?

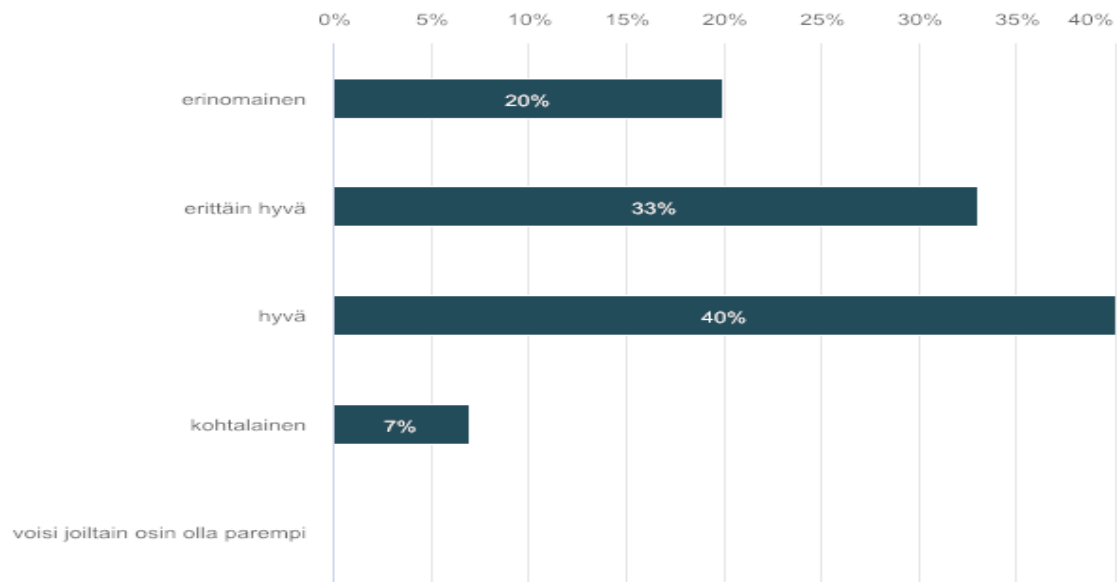
Taulukko 5. Tarve metsien perinteisen monikäytön portaalille.

Vastaus	n	Prosentti
Kyllä	10	66,67%
Ei	0	0%
En osaa sanoa	5	33,33%

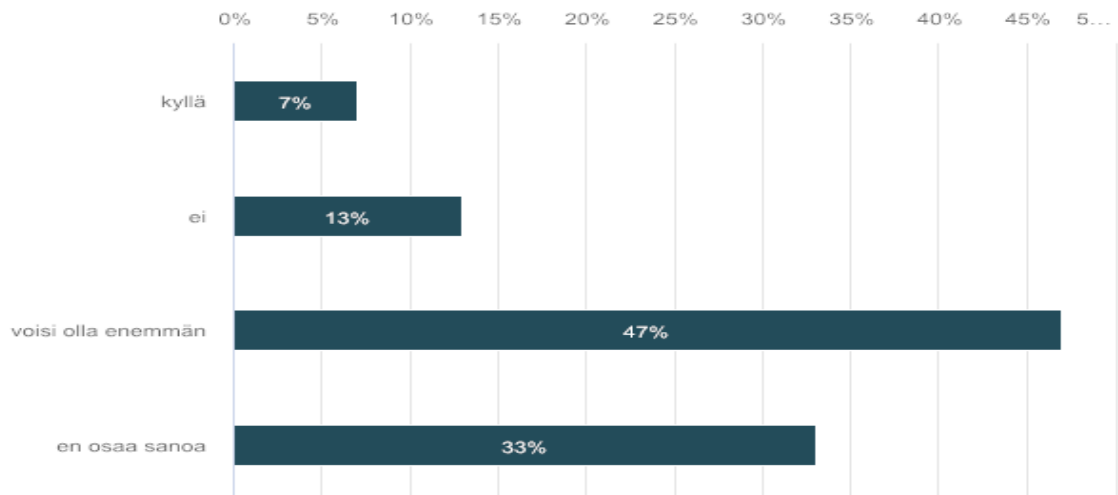
Suunnittelemani Koppelo erälinkit -verkkoportaali toteutetaan.

6.3 Vertailua

Sekä kirjastojen asiakkailta että kirjastoammattilaisilta kysyttiin, onko luontoon ja metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvää aineistoa riittävästi ja monipuolisesti saatavilla Eepos-kimpan kokoelmissa?

Kuvio 11. Kirjastojen näkemys aineistojen saatavuudesta Eepoksessa.

Kuvio 12. Asiakkaiden näkemys aineistojen saatavuudesta Eepoksessa.

7 VERKKOPORTAALIN RAKENTAMINEN

Netissä olevia sivuja tai sivustoja voi jakaa linkkeinä, kunhan ne nimetään ja niiden sisältämiä aineistoja käytettäessä lähdeviite merkitään tekstiin ja lähdetieto ilmoitetaan. Tekijänoikeudet on siis huomioitava portaalin linkkien osoittamia aineistoja käytettäessä. Valitsemani linkit johtavat eri sivustojen, arkistojen, kokoelmien tai hakutietokantojen etusivuille, jolloin tiedonhakija voi itsenäisesti tutustua linkkien sisältöön ja kyseisen verkkosivun sisältämän aineiston käyttöohjeisiin. Käyttäjä voi siten hakea itselleen sopivaa aineistoa valitsemistaan kohteista. Hyödyntäessään linkin sisältämää materiaalia esimerkiksi tutkimuksessa, artikkelin tai esseen kirjoittamisessa tai muussa tiedonhaussa, käyttäjä vastaa omakohtaisesti myös aineiston lähteiden merkitsemisestä tekstiviitteisiin ja lähdeluetteloon.

Luonnon perinteiseen monikäyttöön liittyviä aineistoja ei ole aiemmin koottu yhtenäiseksi web-portaaliksi, joka samalla tarjoaisi monipuolisen tiedonlähteen esimerkiksi metsästys- tai erävaellusmatkaa Lappiin suunnittelevalle. Siksi aihealueen lähteitä linkittävä portaali voisi olla hyvänä apuna myös yleisten kirjastojen asiakaspalvelussa, haettaessa tarkempaa tietoa ulkomailta tai muualta päin Suomea paikkakunnalle saapuneille matkailijoille tai muuten vain tietoa tarvitseville. Verkkoportaalille olisi oikeasti tarvetta, alustavien tiedustelujeni mukaan.

Hyvin tehty ja toimiva web-portaali voisi parantaa ja nopeuttaa luonnossa liikkuvien ja metsästystä tai kalastusta sekä eräretkeilyä harrastavien kirjaston asiakkaiden palvelua nopeuttaen tiedonhankintaa aiheesta. Verkkoportaali voisi tavoittaa uusia asiakasryhmiä, kuten esimerkiksi keski-ikäiset miehet, alan harrastajat, nuoret ja opiskelijat. Portaali voisi toimia apuna myös kirjastoammattilaisten tiedonhankinnassa palvellen samalla kaikkia aiheesta tietoa hakevia asiakkaita säännöllisesti päivitettävänä tiedonlähteenä.

7.1 Aineiston kokoaminen

Opinnäytetyön yhtenä tarkasteltavana osana oli toimivan verkkoportaalin suunnittelu ja rakentaminen, opinnäytetyön aiheen mukaista tiedonhakua helpottamaan.

Suorittamissani alustavissa tiedusteluissa ja sähköisessä Webropol-kyselyssä varmistui, että aihepiirin verkkoportaaliin olisi tarvetta. Tavoitteena oli siis koota yhteen metsien perinteiseen monikäyttöön, tässä yhteydessä metsästyksen, kalastuksen, retkeilyyn ja luonnossa liikkumiseen, riistaeläimiin sekä marjojen ja sienten keruuseen liittyviä linkkejä. Tehtävä vaati huolellista tutustumista erilaisiin alan lähteisiin, jotta linkkien päällekkäisyyksiä voitiin välttää.

Kuhlthaun (2004) tiedonhankinnan teoriaa soveltaen etsin monipuolisia, aiheeseen sopivia lähteitä Internetistä ja valitsin aineistosta parhaiten aihetta vastaavat linkit verkkoportaaliin. Alussa tehtävä tuntui hämmentävän laajalta, mutta tiedonhankinnan yhteydessä myös tietämys tarpeellisista aineistoista lisääntyi ja tiedonhaku muuttui helpommaksi. Lopulta koossa olikin monipuolinen kokoelma hyviä lähteitä.

Koska halusin saada koottua aihealueen tiedonhankintaa hyvin palvelevan kokonaisuuden, pidin linkkivalikoiman huolella metsästyksen ja eränkäyntiin sekä niihin liittyviin palveluihin, tiedonlähteisiin ja harrastuksiin rajattuna. Näin portaalin sisältö säilyi tiedonhankinnan näkökulmasta katsottuna johdonmukaisena ja selkeästi hahmotettavana kokonaisuutena.

Brenda Dervinin (1998, 36–46) Sense Making -teoria tarkoittaa toiminnan eli tiedonhankinnan tekemistä merkitykselliseksi. (Savolainen 2010, 104–105.) Dervin jakaa teorian rakenteen kolmeen pääosaan, joita ovat ilmennyt tiedontarve eli tilanne (*situation*), tiedonhaussa kohdattu tiedonhankinnan ongelma eli kuilu (*gap-faced*) sekä kuilun ylittäminen (*gap-bridget*), kun tarvittava tieto on löytynyt ja uutta tietoa on voitu soveltaa ongelman tai tiedontarpeen selvittämiseen, jolloin kyseessä on tiedon käyttö (*uses/ helps*). (Haasio, Harviainen & Savolainen 2019, 132–136.)

Portaalin kokoaminen ja siihen tarvittavien lähteiden etsiminen oli antoisaa, mutta osin työlästä. Välillä sopivaa lähdettä oli hankala löytää, koska sivu oli vanhentunut tai aina sivun sisältö ei vastannut etsimääni. Siitä johtui tiedonhankinnan ongelma (kuilu), jonka pystyin ratkaisemaan muokkaamalla jo hankkimaani aineistoa ja tarkastelemalla aihetta uudesta näkökulmasta. Kun sopivat linkit oli valikoitu ja lisätty portaaliin, muodostui myös Dervinin (1992) teorian mainitsema silta tietokuilun yli ja niin voitiin valittuja linkkejä käyttää myös uusien lähdetietojen hankinnassa apuna.

7.2 Linkkejä verkkoportaaliin

Etsin portaalia varten opinnäytetyöni aiheeseen liittyviä julkaisuja, verkkosivuja tai tietokantoja, joista sitten jätin pois osittain päällekkäiset linkit, jotka veivät samalle sivustolle. Lisäsin verkkoportaalin linkkikokoelmaan (Liite 3.) mielestäni parhaiten tiedontarvetta vastaavat, myös kirjastopalveluun sopivat kohteet julkaistavaksi. Tavoitteeni oli saada koottua monipuolinen, muttei liian pitkä luettelo. Tässäkin kohtaa selkeästi toteutuivat käytännössä Dervinin (1998, 36–46) tiedonhankinnan teorian pääkohdat. Ongelmakohtia olivat sopivien linkkien löytäminen sekä niiden kirjoittaminen HTML-kielisinä verkkosivun tekstiin. Samalla oli oltava tarkkana, että valittu linkkisivu oli sisällöltään oikea ja säännöllisesti päivitetty. Käytettävät aineistot lajitelin pääotsikoiden alle aiheen mukaan jaoteltuina. Lopuksi testasin vielä linkkien toimivuuden, jotta portaalin jokainen linkki oli myös HTML-kielellä oikein kirjoitettu, verkkosivu löytyi annetusta osoitteesta ja oli saatavilla, päivitetty ja toiminnassa.

Jokaisesta portaaliin valitusta linkistä on lyhyt esittely opinnäytetyön liitteenä (Liite 3.) eli pääkohtia jokaisen kohteen sisällöstä. Linkkien vastaavuus niiden osoittamien sivujen sisältöön on tarkistettu. Tämä sisällön tarkistus on hyvä tehdä johtuen siitä, että verkkosivuja ajoittain päivitetään, jolloin niiden sisältökin saattaa muuttua. Sivut voidaan joskus siirtää uudelle palvelimelle, jolloin myös sivujen osoite muuttuu. Vanhoja, päivittämättömiä linkkejä ei kannata säilyttää luettelossa, koska niiden sisältämä tieto on vanhentunutta. Siksi on hyvä päivittää säännöllisesti myös verkkoportaalia, jotta sen käytettävyys ja ajankohtaisuus sekä tietojen luotettavuus säilyisivät mahdollisimman hyvinä.

7.3 Portaalin suunnittelu ja toteutus

Kerättyäni sopivan määrän aiheeseen liittyviä linkkejä, ryhdyin kokoamaan niistä verkkosivua eli web-portaalia. Kertasin aiemmin hankkimani taustatiedon sivun koamisesta ja käytin apuna alan julkaisuista ja netistä löytämiäni ohjeita sivun suunnitteluun ja rakentamiseen. Hyödynsin portaalin rakentamisessa myös aiempaa osaamistani kotisivun ylläpidosta ja päivittämisestä.

Valitsin portaalin tekstieditoriksi Windows Muistion eli Notepadin, joka soveltui hyvin tähän pienimuotoiseen ohjelmointiin. Verkkosivua luotaessa on hyvä olla mahdollisuus välillä testailla ja tarkistaa, miltä valmis sivu netissä näyttää ja onko siinä mahdollisesti virheitä. Tätä tarkoitusta varten voi hankkia jostain web-hotellista maksullista kotisivutilaa tai tehdä kuten tässä tapauksessa, ladata valmiiksi kirjoittamani html-tiedostot yhteen kansioon kotikoneelle, jolloin sivua voi tarkastella kotikoneella käytössä olevan verkkoselaimen kautta ilman että jokaisen pienen muutoksen jälkeen sivu pitäisi ladata jälleen ulkoiselle palvelimelle. Tekeillä oleva kotisivu ei silloin siis ole vielä verkossa, mutta linkit toimivat ja näkee nopeasti, miltä sivu muutosten aikana ja valmiina näyttää.

Käytin sivun sisällön luomiseen hyvin selkeää html-kieltä. Lisäsin portaalin pohjaan haluamani tyylin ja taustakuvan ja asettelut käyttämällä paria lyhyttä, automaattisesti toimivaa CSS-koodin (Timonen 2017) pätkää. Näiden netistä vapaasti saatavien, valmiiden CSS-koodien avulla voi valita muun muassa tekstin tyylin, värit, taustakuvan sekä sivun muotoilun portaalin teemaan sopivaksi. CSS-koodilla ohjattavia tyylejä ja värejä on vapaasti ladattavissa alan sivustoilta Internetissä.

Sivuston etusivu on kirjoitettu HTML-kielellä, joka tuottaa sivun pysyvän ulkoasun. Otsikon jälkeen esitetään portaalin pääotsikot eli linkit, joista voi klikata suoraan haluamaansa osioon tarvitsematta selata sivua edestakaisin. Sivun alareunasta pääsee takaisin ylös valikkoon klikkaamalla "Takaisin ylös" -nappia.

Portaalissa ei ole käytetty mitään alustaa, kunhan on itse luotu HTML-sivu. Portaalilla ei ole rakennettu käyttäen WordPressiä, Blogia tai muuta vastaavaa valmista teknistä alustaa. Tämä "alustattomuus" itseasiassa antaa joustavuutta linkkisivuston tulevaa käyttöä ja julkaisua ajatellen ja portaalilla voi siten tarjota monille erilaisille organisaatioille. Koska portaalilla on suunniteltu ja toteutettu viimeisimpien HTML5 ja CSS3 -standardien mukaan, niin linkkisivun voi siirtää mille vain alustalle.

Tarkoitus onkin liittää portaalilla aikanaan jollekin valmiille kotisivupohjalle tai muulle alustalle. Toisin sanoen yhteistyötaho, joka haluaa portaalin käyttöönsä, kopioi vaan tiedot (eli portaalin tiedostot) omalle verkkosivualustalleen. Tilaaja voi samalla muokata taustakuvan ja sisällön mieleisekseen, valmiin sivustonsa teemaan sopivaksi. Sen jälkeen portaalin hallinnoija voi käyttää ja päivittää portaalilla tarpeen mukaan.

Verkkoportaalin ympärille on myöhemmin mahdollista kehittää muutakin teemaan liittyvää sivustoa ja sisältöä, jos sellaiseen on tarvetta.

Käyttämäni selkeä toteutus on käytännössä joustavasti toimiva ja antaa sivun muokattavuuden lisäksi sille samalla hyvän saavutettavuuden ja esteettömyyden käyttäjän näkökulmasta katsottuna. Lisäksi sivun värejä on säädetty siten, että ne sopivat saavutettavuuteen paremmin. Linkkisivu on yksinkertainen rakenteeltaan ja hyvin päivitettävä ja selattava. Portaali on myös mobiiliyhteensopiva eli mobiililaitteella selailtaessa tekstialue muuttuu automaattisesti kapeammaksi.

7.4 Haasteita portaalin toteutuksessa

Portaalin käytännön toteutustapa riippuu useimmiten siitä, mille alustalle tai palveluntarjoajalle sivun tekee ja mitkä ovat niiden vaatimukset. Pelkän HTML-tekstin kirjoittaminen ei ole hankalaa. Silti tämän verkkoportaalin tekninen toteutus vaati oman osaamisen päivittämistä, relevantin tiedon hankintaa aiheesta ja uusimpiin HTML ja CSS -standardeihin tutustumista. Tietoa tekstin kirjoittamisesta ja malleja erilaisiin toteutuksiin löytyi hyvin Internetistä ja kirjaston tietokirjakokoelmista.

Portaalin ylläpito voi tuottaa joskus ongelmia, vaikka juuri tämän portaalin päivittämisen pitäisi olla helppoa, jos osaa kotisivun ylläpidon perusjutut. Usein verkkosivupalvelun tarjoajan uudet päivitykset tai tekniset häiriöt ovat ongelmien syynä. Joskus ylläpito-ongelmat johtuvat portaalin tai kotisivun käyttäjien hankalasti toteutettavista uudistamis- tai päivityspyynnöistä. Onneksi näistä voi yleensä neuvotella.

Portaalin markkinointi voi mahdollisesti tuottaa haasteita. On otettava selvää tai tiedettävä, kenelle sitä voisi tarjota ja mikä organisaatio saattaisi olla kiinnostunut yhteistyöstä portaalin julkaisijana ja hallinnoijana. Kyseeseen voisivat tulla yleiset kirjastot ja miksei myös korkeakoulukirjastot. Jotkin erä- ja retkeilyalan palveluja tarjoavat yritykset, alan organisaatiot sekä riista-alan ammattilaisia ja asiantuntijoita kouluttavat oppilaitokset voisivat myös olla kiinnostuneita.

7.5 Portaalin julkaisu

Ohessa (alapuolella) on pieni havainnekuva portaalista, eli millaiselta portaali voisi verkossa julkaistuna näyttää. Kokoamani linkkisivu on kuitenkin myös validoitu eli tarkastettu ja suositusten mukainen ja sen voisi siten julkaista milloin vain.

Koska alla olevasta pienestä havainnekuvesta ei oikein näe kunnolla verkkoportaalin sisältöä tai rakennetta, otin isomman kuvakaappauksen (Liite 4.) portaalin tämänhetkisestä ulkoasusta, ja lisäsin sen opinnäytetyöni liitteeksi.

Kuva 1. Koppelo-portaali (Keränen 2019).

Verkkoportaali tullaan julkaisemaan myöhemmin, kunhan sopiva yhteistyökumppani löytyy. Kiinnostusta saada portaali käyttöön on jo ilmaantunut. Portaali tullaan kuitenkin julkaisemaan vasta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

8 PÄÄTELMÄT JA POHDINTA

Opinnäytetyöni oli pääosin kvalitatiivinen, induktiivinen ja tutkimuskeskeinen tutkimus, jossa yhdistettiin laadullista tutkimusta (tietoperustan kokoaminen ja aiemmat tutkimukset), sekä kyselytutkimuksesta ja tilastojen tarkastelusta saatua informaatiota, jotta saatiin vastattua esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimus oli siten myös monimenetelmäinen ja aineistolähtöinen.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia metsien perinteiseen monikäyttöön liittyviä aineistoja niin Internetistä kuin myös Eepos-kirjastojen kokoelmista on saatavilla. Lisäksi tarkasteltiin, miten kirjaston asiakkaat kokevat opinnäytetyön aiheen mukaisen tiedonhaun, sekä minkä tiedonhankintakanavien kautta kyseisiä aineistoja yleensä haetaan. Yhteen tutkimuskysymykseen antoi vastauksen myös pohdinta, miten kyseisten aineistojen tiedonhakua- ja löydettävyyttä sekä asiakkaan näkökulmasta katsoen, että asiakaspalvelutilanteessa voitaisiin parantaa?

Tutkimuksessa selvitettiin, mistä verkkohakupalveluista tai tietokannoista (kirjaston tiedonhankintakanavien lisäksi) on saatavilla metsien perinteiseen monikäyttöön liittyviä aineistoja, kuten kaunokirjallisuutta, AV-aineistoja, tietokirjoja, painettuja tai verkosta saatavilla olevia artikkeleita, avoimia tutkimuksia tai tieteellisiä julkaisuja. Samalla selvitettiin, olisiko suunnittelemani metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvä verkkoportaali tarpeellinen aiheen tiedonhaun apuna. Tutkin myös, millaiset tiedot ja tekniset taidot olivat tarpeen portaalin suunnittelussa ja rakentamisessa.

8.1 Tulokset

Mielestäni tässä opinnäytetyössä, etenkin sen tutkimusmenetelmissä, yhdistyivät hyvin sekä Carol C. Kuhlthau (1993; 2004) että Brenda Dervinin (1998) tiedonhankintateorioiden pääperiaatteet: Alun hämmennyksen jälkeen tiedonhankinta metsien perinteisen monikäytön aiheesta olikin mielenkiintoista ja uusia ideoita työn toteutusta varten tuli koko ajan mieleen. Välillä tuli kohdalle ongelmatilanteita (*gap faced*), mutta tiedonhankinnalla ilmenneistä tietokuiluista selvittiin (*gap bridged*). Kun tutkimuksen tekemiseen tarvittava lähdeaineisto oli koossa, niin näiden aineistojen joukosta valittiin parhaat tiedonlähteet, joista sitten poimittiin muun aineiston kanssa

yhdenmukaista, tutkimuskysymyksiin vastauksia sisältävää aineistoa tutkimuksen tekemistä ja opinnäytetyön koostamista sekä kirjoittamista varten (*uses*).

Kyselytutkimus osoitti, että eränkäyntiin liittyvien aineistojen sijainti hajallaan eri hyllyissä eli kirjastoluokissa (Finto YKL, [viitattu 8.8.2019]) aiheutti hämmennystä kirjaston asiakkaiden tiedonhankinnassa. Samoin huomattiin, että asiakkaat hakivat tietoa metsien perinteiseen monikäyttöön kuuluvista aiheista useimmin Internetin hakupalveluista ja verkkosivustoilta hakupalvelu Googlen avulla. Tarkempaa orientoivaa tietoa etsittiin myös verkkokirjasto Eepos Finnasta tai suoraan sattumahakuna kirjaston kokoelmista. Kirjastotietojärjestelmä Axiell Aurora, Eepos Finna, Frank monihaku ja koko maan kattava Finna taas olivat käytetyimmät tiedonlähteet kirjastoissa. Näiden lisäksi museoiden ja erikois- ja korkeakoulukirjastojen avoimia julkaisuarkistoja käytettiin. Internet ja Google olivat siis suosittuja molemmissa tutkittavissa ryhmissä eli asiakkaiden ja kirjastoammattilaisten käytössä.

Yhtenä asiana kiinnitin huomiota kirjastoammattilaisten ja asiakkaiden erilaiseen näkemykseen aiheeseen liittyvien aineistojen saatavuudesta ja monipuolisuudesta Eepos-kirjastojen kokoelmissa. Kirjastoissa tiedetään, millaisia aineistoja aiheesta on saatavilla ja mistä hyllyistä tai YKL-luokista niitä voi löytää. Tätä tietämystä ei kirjaston asiakkaille aina välttämättä ole. Kirjastoammattilaiset ymmärtävät myös luokitusjärjestelmän toiminnan, eli miten se jaottelee teokset sisällön mukaisesti eri luokkiin. Asiakkaille tämä on joskus hämmentävää ja saattaa hankaloittaa oikean aineiston löytämistä niin kirjaston hyllystä, kuin myös verkkokirjastosta. Oikeita asiansanoja on joskus vaikea keksiä, jos ei tunne hakemaansa aihetta tai alan erikoisnastoa hyvin. Siksi on tärkeää, että ammattitaitoinen kirjastovirkailija voi tarvittaessa auttaa asiakasta tiedonhaussa tai neuvoa häntä verkkokirjaston käytössä. Näin hän pystyy ohjaamaan asiakkaan mahdollisimman joustavasti tiedonlähteen äärelle.

Metsien perinteiseen monikäyttöön liittyviä linkkejä sisältävälle verkkoportaalille olisi siis oikeasti tarvetta tiedonhankinnan apuna kirjaston asiakaspalvelussa. Se tarjoaisi lisäksi tiedonlähteen kaikille metsästyksestä, eräretkeilystä ja luontomatkailusta sekä metsäympäristön mahdollistamista harrastuksista kiinnostuneille asiakkaille. Portaali toteutetaan ja on siten samalla tämän opinnäytetyön käytännön tulos.

8.2 Kehittämisehdotuksia

Perustuen kokoamiini aineistoihin ja opinnäytetyöni tuloksiin, pohdin, millaisia toimia tarvittaisiin, jotta tiedonhankintaa metsien perinteisen monikäytön näkökulmasta voitaisiin kirjastokonseptissa kehittää. Laadin seuraavanlaisen listan:

1. Kirjastokohtaiset painetut tai sähköiset luettelot, joissa olisi pääotsikoiden alle listattuna metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvät aineistot, mitkä ovat saatavilla kyseisen kirjaston omista kokoelmista.
2. Luokitus- ja kuvailutietojen yhtenäistäminen Eepos-kimpan alueella ja siihen kuuluvien yksittäisten kirjastojen kokoelmissa.
3. Asiasanojen ja Eepos-kimpan kokoelmien metatietojen tarkistaminen, korjaaminen ja päivittäminen. Lainausdatan hyödyntäminen kokoelmatyön suunnittelussa.
4. Voitaisiin koota metsien perinteisen monikäytön linkkejä sisältävä verkkoportaali aihealueen tiedonhankintaa nopeuttamaan. Tämän voisi halutesaan linkittää Eepos-kirjastojen kotisivuille tai verkkokirjastoon.
5. Tiedonhaun opastus ja neuvonta kirjastoissa, sekä verkkokirjaston kautta löytyvien erilaisten tietokantojen ja julkaisuarkistojen käytön ohjaus.
6. Tiedonhakuoppaiden suunnittelu ja toteutus. Niitä voisi olla tarpeen mukaan tarjolla erilaisiin tiedontarpeisiin joko painettuna tai verkossa.
7. Kirjastoissa metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvät teemanäyttelyt, aineistojen esille tuominen ja tuotesijoittelu sekä markkinointi ja tiedottaminen erä- ja retkeilyaiheista kiinnostuneille asiakkaille.

Osa luettelossa olevista kehitysehdotuksista on kirjastokohtaisesti helposti toteutettavissa pienin kustannuksin, kun taas osa (esim. kohdat 2. ja 3.) vaativat joko alueellista tai valtakunnallista yhteistyötä, rahoitusta ja käytännöistä sopimista toteutukseen. Hanke voisi olla yksi keino toteuttaa isompia uudistuksia.

8.3 Pohdinta

Opinnäytetyön aihe oli tiedonhankinnan näkökulmasta katsottuna uusi. Mielenkiintoiseksi aiheen tutkimisen teki sen moniulotteisuus ja selkeä tarve tuoda metsästykseseen ja eräkäyntiin sekä luontomatkailuun liittyviä aineistoja paremmin esille yleisissä kirjastoissa. Opinnäytetyön aiheesta oltiin selvästi kiinnostuneita ja metsäympäristöjen kestävä ja monipuolinen hyödyntäminen onkin ajankohtainen aihe yleiselle yhteiskunnalliselle keskustelulle.

Sain koottua yhteen paljon aiheeseen liittyviä hyviä linkkejä sekä erilaisia lähdeaineistoja. Lisäksi hyödynsin kirjastoalan kokemustani yhdessä tilastojen ja verkkokyselyn antamien tulosten kanssa tutkimuksen toteuttamisessa. Käyttämäni viitekehys sekä molemmat tiedonhankinnan teoriat eli Kuhlthau (1993; 2004) ja Dervin (1992; 1998) tukivat opinnäytetyön suunnittelua, toteutusta ja kirjoittamista. Lähdeaineistoa oli aika hyvin saatavilla, mutta aiheen rajaaminen hieman mietitytti. Lopulta päädyin otsikkoon ”metsien perinteinen monikäyttö”. Jätin pois tehometsätalouden sekä muut luonnonvarojen ja maa-ainesten teollisen hyödyntämisen muodot, jotta aihe pysyi asettamissani rajoissa laajuudeltaan.

Kyselyn toteuttaminen oli teknisesti yllättävän haasteellista ja vaati tehokasta itseopiskelua Webropolin työkalujen käyttöön. Sain tehtyä valmiiksi toimivat kyselylomakkeet ja julkaisemaani kyselyyn tuli myös hyvin vastauksia. Asiakaskyselyä varten olisi voinut toimittaa kirjastoille myös paperisia kysymyslomakkeita asiakkaiden vastattavaksi. Sähköinen kysely ohitettiin harmikseni Facebookissa tai kirjaston kotisivuilla julkaistuna liian helposti vastaamatta siihen. Niinpä tutkimustulokset olivat lähinnä suuntaa-antavia, mutta antoivat silti aihetta mahdollisille jatkotutkimuksille. Tutkimustulokset toivat esille sekä asiakkaiden, että kirjastohenkilökunnan hyviä huomioita kirjastopalvelujen tulevaa kehittämistä ajatellen.

Perinteiseen metsien monikäyttöön keskittyvä verkkoportaali ”Koppelo-erälinkit” toteutettiin julkaisua vaille valmiiksi kokonaisuudeksi. Sen rakentaminen oli tarkkuutta vaativaa, mielenkiintoista ja opettavaista. Portaalia on mahdollista myöhemmin kehittää tarpeen mukaan, lisätä siihen erilaisia toimintoja tai rakentaa siitä laajempi eräkäynnin, metsästyksen ja metsien perinteisen monikäytön asiantuntijasivusto.

Kokonaisuutena opinnäytetyön aihe osoittautui mielenkiintoiseksi ja moniulotteiseksi sisällöltään. Aihetta ei ollut aiemmin tutkittu ja pystyin tuomaan esille tutkimuksen avulla saatuja tuloksia ja aihealueen tiedonhankinnan ongelmakohtia. Esi-
tin lisäksi joitain kehittämissuhteita kirjastoille havaintojeni perusteella.

LÄHTEET

- Axiell. 2017. [Verkkosivusto]. Vantaa: Axiell Finland Oy. [Viitattu 8.7.2019]. Saatavana: <https://www.axiell.fi/>
- Dervin, B. 1992. From the mind's eye of the user: The sense-making qualitative-quantitative methodology. Teoksessa: J. D. Glazier & R. Powell (ed.) Qualitative research in information management. Eaglewood, Colorado, USA: Libraries Unlimited, 61–84.
- Dervin, B. 1998. Sense-making theory and practice: an overview of user interests in knowledge seeking and use. Journal of Knowledge Management 2 (2), 36–46. [Viitattu 8.7.2019]. Saatavana Emerald -tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Eepos Finna. 2019. [Verkkosivusto]. [Viitattu 8.7.2019]. Saatavana: <https://eepos.finna.fi/>
- Eepos-kirjastot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Eepos Finna. [Viitattu 28.6.2019]. Saatavana: <https://eepos.finna.fi/Content/about>
- Etelä-Pohjanmaan esittely. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kansallisesti ja kansainvälisesti vetovoimainen luova yrittäjyysmaakunta. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan Liitto. [Viitattu 15.10.2019]. Saatavana: https://www.epliiitto.fi/etela-pohjanmaan_esittely
- Finna. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 7.12.2019]. Saatavana: <https://www.finna.fi/>
- Finto YKL – Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Kansalliskirjasto. [Viitattu 8.8.2019]. Saatavana: <http://finto.fi/ykl/fi/>
- Finto YSA - Yleinen suomalainen asiasanasto. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Kansalliskirjasto. [Viitattu 8.8.2019]. Saatavana: <https://finto.fi/ysa/fi/>
- Finto. Ei päiväystä. Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu. [Verkkosivusto]. Helsinki: Helsingin yliopisto. Kansalliskirjasto. [Viitattu 4.8.2019]. Saatavana: <https://finto.fi/fi/>
- Frank monihaku. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Kirjastot.fi. [Viitattu 7.12.2019]. Saatavana: <https://monihaku.kirjastot.fi/fi/>
- Haasio, A. & Savolainen, R. 2004. Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

- Haasio, A., Harviainen, J. T. & Savolainen, R. 2019. Johdatus tiedonhankintatutkimukseen. Helsinki: Avain.
- Halttunen, K. 24.10.2012. Tiedonhankinnan ohjaamisen erityisyydestä. [Video]. Tampere: Tampereen yliopisto, Informaatiotutkimuksen laitos. [Viitattu 16.11.2019]. Saatavana: <https://youtu.be/8IJbQLfpdO0>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6. uud. laitos. Helsinki: Tammi.
- Hölttä, T. 2016. Digitoitujen kulttuuriperintöaineistojen tutkimuskäyttö ja tutkijat. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. Informaatiotieteiden yksikkö, Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media. Pro gradu. [Viitattu 7.12.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201603171337>
- Ikonen, J. 9.1.2018. Yksi kirjastokortti – 22 kunnan kirjastopalvelut: Hankeraportti. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunginkirjasto. [Viitattu 28.6.2019]. Saatavana: <https://kirjasto.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2018/01/Eepos-hankeraportti.pdf>
- Juntunen, A. & Saarti, J. 2012. Kirjaston johtaminen. Käytännön opas laadukkaaseen kirjastonhoitoon. Helsinki: Avain.
- Keski-Pohjanmaa. 2019. [Verkkosivusto]. Yhteistyön maakunta. Kokkola: Keski-Pohjanmaan Liitto. [Viitattu 15.10.2019]. Saatavana: <http://www.keski-pohjanmaa.fi/keski-pohjanmaa>
- KirjaSampo. Ei päiväystä. Eräkirjallisuus. [Verkkosivu]. Helsinki: Kirjastot.fi. [Viitattu 25.7.2019]. Saatavana: <https://www.kirjasampo.fi/fi/genre/erakirjallisuus>
- Kuhlthau, C. C. 1993. A principle of uncertainty for information seeking. Journal of Documentation 49(4), 339-355. Saatavana Emerald -tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Kuhlthau, C. C. 2004. Seeking Meaning: A Process Approach to Library and Information Services. 2nd ed. Norwood, NJ: Ablex.
- Kuhlthau, C. C., Maniotes, L. & Caspari, A. 2012. Guided Inquiry Design: A Framework for Inquiry in your School. [Verkkosivu]. New Jersey: Rutgers School of Communication and Information. Libraries Unlimited. [Viitattu 30.9.2019]. Saatavana: <http://wp.comminfo.rutgers.edu/ckuhlthau/guided-inquiry-design/>
- Kuntien avainluvut. 2019. [Verkkosivusto]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 29.8.2019]. Saatavana: <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2019&active1=SSS>

- KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. [Verkkosivu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. [Viitattu 5.5.2019]. Saatavana: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Leckie, G. J. & Pettigrew, K. E. & Sylvain, C. 1996. Modeling the information seeking of professionals: a general model derived from research on engineers, health care professionals and lawyers. *Library Quarterly* 66 (2), 161–193.
- Luonnonvarakeskus Luke. 2019. [Verkkosivusto]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 7.12.2019]. Saatavana: <https://www.luke.fi/>
- Luontoalan ammattitutkinto. 2018. [Verkkosivu]. Helsinki: Opetushallitus. Opintopolku.fi. [Viitattu 24.11.2019]. Saatavana: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/kooste/2357200>
- Metsäsanasto. 2016. [Verkkosivu]. Lahti: Suomen Metsäkeskus. [Viitattu 26.7.2019]. Saatavana: <https://www.metsakeskus.fi/metsasanasto>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. [Verkkosivusto]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. [Viitattu 5.5.2019]. Saatavana: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Savolainen, R. 1995. Tiedonhankinta on matka epävarmuudesta ymmärrykseen. [Verkkolehtiartikkeli]. *Informaatiotutkimus*, 14(1), 26-29. [Viitattu 27.12.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/inf/article/view/1491>
- Savolainen, R. 1999. Tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Teoksessa: Ilkka Mäkinen (toim.) *Tiedon tie: Johdatus informaatiotutkimukseen*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 73–109.
- Savolainen, R. 2010. Tiedonhankintatutkimuksen lähtökohtia. Teoksessa: Sami Serola (toim.) *Ote informaatiosta: Johdatus informaatiotutkimukseen ja interaktiiviseen mediaan*. Helsinki: BTJ Finland Oy, 75–115.
- SFS-ISO 16439:2016. Tieto ja dokumentointi. Kirjastojen vaikuttavuuden arvioinnin menetelmät ja toimenpiteet. [Viitattu 17.5.2019]. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto SFS ry.
- SFS-ISO 2789:2013. Tieto ja dokumentointi – Kirjastojen kansainvälinen tilastostandardi. [Viitattu 17.5.2019]. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto SFS ry.
- Suomen yleisten kirjastojen tilastot. 2018. [Verkkosivu]. Helsinki: Kirjastot.fi. [Viitattu 4.8.2019]. Saatavana: <https://tilastot.kirjastot.fi/>

- Tarvainen, A. & Tuominen, S. 10.5.2017. Axiell Aurora: Erikoiskirjastojen kirjastojärjestelmäpäivä 10.5.2017. [Ppt-esitys]. Vantaa: Axiell. [Viitattu 25.11.2019]. Saatavana: https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/axiell_Erikoiskirjastot_10052017.pdf
- Timonen, J. 2017. Mitä CSS on? [Verkkosivu]. Jyti.net: Html ja CSS-kurssi. [Viitattu 4.8.2019]. Saatavana: http://jyti.net/dat16/css_1.html
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uud. laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuominen, K. 1994. Yksilö tiedonhankkijana: Sense-making -teorian näkökulma tiedonhankintaprosessiin. [Verkkolehtiartikkeli]. Informaatiotutkimus 13(3), 64-75. [Viitattu 18.12.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/inf/article/view/1478>
- Turunen, E. 2019. Kirjastoammattilaisten tiedontarpeet, tiedonlähteiden valinta ja internetin käyttö arkielämän tiedonhankinnassa. [Rajoitettu julkaisu]. Oulu: Oulun yliopisto. Humanistinen tiedekunta, informaatiotutkimus. Pro gradu. [Viitattu 7.12.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201905031567>
- Tyrväinen, L., Pellikka, J. & Ojala, A. 2019. Riistatalouden terveyshyödyt. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus Luke. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 83/2019. [Viitattu 7.12.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-874-6>
- Uusi Pohjanmaalle muodostuva kirjastokimppa valitsi Axiell Aurora kirjastojärjestelmän. 10.11.2016. [Verkkoartikkeli]. Axiell Uutiset: Lehistötiedote. [Viitattu 29.6.2019]. Saatavana: <https://www.mynewsdesk.com/fi/axiell-finland/pressreleases/uusi-pohjanmaalle-muodostuva-kirjastokimppa-valitsi-axiell-aurora-kirjastojarjestelmaen-1641291>
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Wilson, T. D. 1981. On user studies and information needs. Journal of Documentation 37 (1), 3–15. Saatavana Emerald -tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.

LIITTEET

Liite 1. Metsien monikäytön asiakaskysely

Liite 2. Metsien monikäytön kysely kirjastoammattilaisille

Liite 3. Portaalin linkit aakkosittain

Liite 4. Koppelo erälinkit -portaalin havainnekuvat (2 kpl)

Liite 1. Metsien monikäytön asiakaskysely

Metsien monikäytön asiakaskysely

Kirjoitan opinnäytetyötä Seinäjoen ammattikorkeakoulun Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkintoa varten. Aiheenani ovat metsien monikäyttöön liittyvät aineistot ja tiedonhaku aiheesta Eepos-kimpan alueella. Painotan aiheita eränkäynti, luontomatkailu sekä luonnonmarjat ja sienet.

Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa kyseisen aineiston saatavuutta ja monipuolisuutta asiakkaan näkökulmasta Eepos-kimpan yleisissä kirjastoissa. Webropol-kysely kohdennetaan Eepos-kirjaston asiakkaille ja siihen voi vastata 1.9. - 13.10.2019 välisenä aikana.

Asiakaskyselyn linkki: <https://link.webpolsurveys.com/S/076D99520FD68BA5>

Ohje: Asiakaskyselyn nettilinkin voi ottaa käyttöön kopioimalla linkki Internet-selaimen osoiteriville ja painamalla osoiterivin kohdasta "Avaa" tai näppäimistöstä "Enter".

Kyselyyn odotan vastauksia kaikilta Eepos-kirjastojen asiakkailta.

Kaikki luonnosta ja eränkäynnistä kiinnostuneet henkilöt ovat tervetulleita osallistumaan kyselyyn.

Kiitos kaikille kyselyyn osallistuneille!

Seija Keränen

SeAMK,

Liiketalous ja kulttuuri: Kirjasto- ja tietopalveluala

1. Eepos kirjastoni:

2. Olen

☐

mies

☐

nainen

3. Asuinpaikkani on

☐

maaseudulla

☐

kaupungissa

4. Ikäni on

☐

15 - 19 vuotta

☐

20 - 35 vuotta

☐

36 - 50 vuotta

☐

51 - 60 vuotta

☐

66 - 80 vuotta

5. Lainaatko mieluummin:

- ☐ kaunokirjallisuutta
- ☐ tietokirjallisuutta

6. Ovatko nämä sinulle tuttuja? (Valitse yksi tai useampi vaihtoehto.)

- ☐ e-kirjat
- ☐ sähköiset e-aineistot (lehdet, artikkelit ja julkaisut)
- ☐ Eepos Finna verkkokirjasto
- ☐ Finna (museoiden, arkistojen ja kirjastojen hakutietokanta)

7. Oletko kiinnostunut (yksi tai useampi vaihtoehto)

- ☐ luonto ja eläimet (luonnon monimuotoisuus)
- ☐ metsästys tai kalastus
- ☐ metsästyskoirat
- ☐ luontomatkailu ja eräretkeily
- ☐ marjastus tai sienestys (luonnonvarat)
- ☐ luonnon virkistyskäyttö (ulkoilu ja hyvinvointi)
- ☐ luonnonnähtävyydet ja kulttuurimaisemat
- ☐ en mistään näistä

8. Miten yleensä etsit aineistoa Eepos-kirjastossa?
(Numeroi tärkeysjärjestykseen 1 - 5)

	1	2	3	4	5	6
Suoraan kirjaston hyllystä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaston asiakkaiden tiedonhakukoneelta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eepos Finnan verkkokirjastosta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Googlaan Internetistä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kysyn kirjastovirkailijalta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<input type="text"/>						

9. Mistä hakisit tietoa ajankohtaisista kotimaamme luontoympäristöihin tai luonnonvaraisiin eläimiin liittyvistä aiheista (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)?

- ☐ ePress tai eMagz
☐ Eepos eKirjasto
☐ Eepos Finna
☐ Internet: aiheeseen liittyvät verkkosivut
☐ Tietokirjoista

10. Teet esitelmää aiheesta: "Vaellusretkellä yöpyminen maastossa". Miten hankkisit lisätietoa tarpeellisista varusteista ja retkimuonista PowerPoint-esitystäsi varten? (Numeroi järjestykseen 1,2,3... jne.)

	1	2	3	4	5	6
Eepos Finna verkkokirjastosta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kirjaston tietokirjakokoelmasta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kysyisin kirjastovirkailijalta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
retkeily- ja erälehdistä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Internetistä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pyytäisin asiantuntijalta neuvoa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Onko luontoon ja metsien monikäyttöön liittyvää aineistoa mielestänne riittävästi saatavilla kirjastossanne / Eepoksessa? Valitse yksi vaihtoehto:

- ☐ kyllä
☐ ei
☐ voisi olla enemmän
☐ en osaa sanoa

12. Ehdotuksia, miten kirjasto voisi parantaa kyseisten aineistojen valikoimaa ja saatavuutta Eepos-kirjastoissa? Kerro lyhyesti.

Liite 2. Metsien monikäytön kysely kirjastoammattilaisille

Metsien monikäytön kysely kirjastoammattilaisille

Kirjoitan opinnäytetyötä Seinäjoen ammattikorkeakoulun Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkintoa varten. Aiheenani ovat metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvät aineistot ja tiedonhaku aiheesta Eepos-kimpan alueella. Painotan aiheita eränkäynti, luontomatkailu sekä luonnonvaraiset marjat ja sienet. Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa aineiston saatavuutta ja monipuolisuutta Eepos-kimpan alueen yleisissä kirjastoissa. Kysely kohdennetaan kaikille Eepos kirjastoille ja siihen voi vastata 1.9. - 13.10.2019 välisenä aikana.

Kysely on jaettu kahteen osaan:

Kyselyn ensimmäiseen osaan odotan vastauksia Eepos-kirjastojen asiakkailta.
Asiakaskyselyn linkki: <https://link.webropol-surveys.com/S/076D99520FD68BA5>
Asiakaskyselyn otsikko: Metsien monikäytön kysely Eepos-kirjaston asiakkaille.
Kiitos paljon avustanne!

HUOMIO:

Tähän alla olevaan Webropol-kyselyn toiseen osaan: "Metsien monikäytön kysely kirjastoammattilaisille" odotan vastauksia Eepos-kimpan kirjastoammattilaisilta. Mielellään vähintään yksi vastaus kirjastoa kohden, mutta kaikki kirjastotyöntekijät ovat tervetulleita vastaamaan tähän ammattilaiskyselyyn.

Kiitos kaikille kyselyyn vastaaville!

Seija Keränen
SeAMK
Liiketalous ja kulttuuri: Kirjasto- ja tietopalveluala

1. Eepos-kirjastoni:

2. Kirjastoni on

- ☐ Kunnankirjasto
☐ Kaupunginkirjasto

3. Olen

- ☐ mies
☐ nainen

4. Virkanimike

5. Olen iältäni

- ☐ 20 - 35 vuotta
☐ 36 - 50 vuotta
☐ 51 - 65 vuotta
☐ 66 - 75 vuotta

6. Mikä on oman kirjastonne luontoon, eränkäyntiin ja metsien monikäyttöön liittyvien kokoelmien kattavuus ja monipuolisuus? (Vain yksi valinta.)

- ☐ erinomainen
- ☐ erittäin hyvä
- ☐ hyvä
- ☐ kohtalainen
- ☐ voisi joiltain osin olla parempi

7. Entä koko Eepos-kimpan luontoon, eränkäyntiin ja metsien monikäyttöön liittyvien kokoelmien kattavuus sekä aineistojen saatavuus? (Vain yksi valinta.)

- ☐ erinomainen
- ☐ erittäin hyvä
- ☐ hyvä
- ☐ kohtalainen
- ☐ voisi joiltain osin olla parempi

8. Kuinka paljon kyseisiä aineistoja lainataan kirjastostanne vuodessa oman arvionne mukaan? Valitse yksi vaihtoehto:

- ☐ paljon
- ☐ aika hyvin
- ☐ jonkin verran
- ☐ kausittain (vuodenaikojen mukaan)
- ☐ vain vähän
- ☐ kysyntä ja lainaus voisivat olla suuremmat

9. Mitkä seikat koet hankalaksi tämän aihealueen tiedonhaussa? Kerro lyhyesti.

10. Mistä hakisit asiakkaalle tietoa viikonlopun yli kestäväälle syksyiselle erävaellukselle tarvittavista varusteista ja retkimuonista, kun yöpyminen tapahtuu ulkona maastossa?

Kirjaluokka (YKL):

Sähköiset e-aineistot:

Verkkosivut:

Hakupalvelu:

11. Mistä hankkisit asiakkaalle tietoa aiheesta: "Hirven ravinto ja ruoansulatuksen toiminta" tekeillä olevaa esitelmää (luentoa) varten? Numeroi tärkeysjärjestykseen 1, 2, 3... jne.

	Valitse sijat 1 - 7						
	1	2	3	4	5	6	7
Axiell Aurora kirjastojärjestelmä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eepos finna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Finna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Erikois- ja korkeakoulukirjastojen julkaisuarkistot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alan hakutietokanta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jokin muu lähde	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Asiakas haluaisi löytää hyvän värikuvallisen tietokirjan ruokasienten tunnistamista ja poimintaa varten. Miten neuvoisit asiakasta?

13. Mistä hakisit Eepos-kimpan alueen (Etelä- ja Keski-Pohjanmaa) kansallispuistoista ja retkeilyreiteistä tietoa kirjaston asiakkaalle?

Kirjaston kokoelmat:

Verkkolinkit:

14. Mistä aiheista kirjastostanne lainataan eniten aineistoa? Valitse neljä vaihtoehtoa:

- ☐ metsästys tai kalastus
- ☐ metsästyskoirat ja niiden koulutus
- ☐ luontomatkailu ja eräretkeily
- ☐ eräaiheinen kaunokirjallisuus
- ☐ luonto ja luonnonvaraiset eläimet (luonnon monimuotoisuus)
- ☐ marjastus ja sienestys
- ☐ metsien virkistyskäyttö (hyvinvointi ja terveys)
- ☐ näistä kaikista jonkin verran

15. Omia kommentteja aiheesta?

16. Parantaisiko luontoon, eränkäyntiin ja metsien perinteiseen monikäyttöön liittyvä linkkisivusto mielestänne kyseisen tiedon nopeaa löydettävyyttä asiakaspalvelussa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

Liite 3. Portaalin linkit aakkosittain

- Arktinen museo Nanoq (2018) kertoo arktisista alueista ja kunnioittaa myös vanhoja kotimaisia erätaitoja mielenkiintoisten kokoelmien muodossa.
- Arktiset Aromit (2019) on kotimaamme marjoista, sienistä, yrteistä ja luonnontuotteista tietoa tarjoava yhdistys. Monipuolinen sivusto.
- Arto on kotimainen artikkeliviitetietokanta, josta näet hakemasi artikkelin tiedon ja missä lehdessä se on julkaistu.
- Eepos Finna on Eepos-kirjastojen yhteinen verkkohakutietokanta. Myös arkistojen ja museoiden kokoelmat.
- KirjaSammon eräkirjallisuuden genreen liittyvää kirjallisuutta aiheina metsästys, kalastus, eräretkeily ja luontosuhde. Voit selailla ja hakea aineistoja, löytää luettavaa ja suosituksia.
- Eräluvut.fi (2019) tarjoaa monipuolista tietoa muun muassa metsästyseen, kalastukseen, luonnontuotteisiin ja retkeilyyn sekä luontoharrastuksiin tarvittavista luvista ja maksuista. Metsästys-, kalastus- ja moottorikelkkailuluvat ja erävalvonta.
- Eräsanastoa tarjoaa tietoa vanhan ajan sekä uudemmistakin erä- ja metsästyssanoista ja niiden merkityksistä.
- Finna.fi. Finna-hakupalvelu tarjoaa pääsyn arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistoihin ja palveluihin. Voit etsiä ja selailla aineistoja ja tilata niitä lainaan.
- Fishing in Finland (2019) tarjoaa ajantasaista tietoa kalastuksesta, alueista, vesistöistä, kalalajeista, kalastustavoista ja palveluista.
- Frank Monihaku. Ideana on tarjota käyttöliittymä, jolla voi hakea kaikkien suomalaisten kirjastojen kirjoja ja muuta aineistoa useasta eri kokoelmätietokannasta yhtäaikaaisesti. Aineistojen paikantamiseen, tilaus asiakkaalle kirjaston kautta.
- Helda – Helsingin yliopiston digitaalinen arkisto (2014). Digitoituja avoimia julkaisuja ja muuta aineistoa monelta eri tieteenalalta, selkeä hakupalvelu.
- Kairoilla ja karhumaila. Eräkulttuuria monessa muodossa kevyesti esitettynä. Paljon luettavaa.

- Kalasanastoa (2016) tarjoaa kalantutkimuksen ja kalastuksen keskeistä sanastoa sivulla vierailevien käyttöön. Luonnonvarakeskus Luken luoma sanasto.
- Kalastus (2019) otsikon alta Eräluvut.fi -sivuilta löydät tarpeellista tietoa pyyntiluvista, kalastuksenhoitomaksuista, alueista ja muusta kalastukseen liittyvästä.
- Kalatalouden Keskusliitto (2019) tarjoaa ajantasaista tietoa kaikista kalastukseen liittyvistä aiheista.
- Kansalliskirjasto (2015) vastaa kansallisten julkaisukokoelmien säilyttämisestä. Kansalliskirjaston kokoelmat täällä selailtavissa yhdellä haulla.
- Kansallispuistot (2019) on Retkipaikka.fi -sivuston upea verkkosivu, jossa on esiteltynä kaikki Suomen kansallispuistot. Paljon tietoa ja matkakertomuksia.
- Kantapuu museotietokanta. Kantapuu hakutietokanta sisältää Ilomantsin Museosäätiön, Lapin metsämuseon, Luston, Nurmeksen museon, Pielisen museon ja Verlan tehdasmuseon, sekä Suomen Metsästysmuseon digitoituja museokokoelmia, joiden käyttöoikeudet kuuluvat aineistoa säilyttävälle museolle. Mutta voit selata kokoelmia ja halutessasi tilata haluamastasi artikkelista tai kuvasta kopion kotiisi.
- Kauko Salon (2015) toimittama teos *Metsä: monikäyttö ja ekosysteemi-palvelut* on kattava yhteenveto metsien monikäyttöön liittyvistä aiheista. Saatavana Eepoksesta sekä painettuna että sähköisenä (e-kirja) julkaisuna.
- Kivikausi. Täältä saa tietoa eräntäytynnin historiasta aina kivikaudelta nykyaikaan saakka selkeästi esitettynä. Tunturisusi.com.
- Lapin sanastoa. Alueen sanoja ja niiden merkityksiä Lapin luonnossa liikkujille ja muillekin kiinnostuneille.
- Luomus - Luonnontieteellinen keskusmuseo (2019) säilyttää luonnontieteellisiä kansalliskokoelmia sekä harjoittaa niihin liittyvää tutkimusta. Paljon mielenkiintoisia aineistoja.
- Luonnonvarakeskus Luke (2019) tarjoaa kattavan valikoiman aineistoja ja avoimia julkaisuja (artikkelit, blogit ja tutkimukset) metsien käyttöön ja luonnonvaroihin liittyvistä aiheista. Myös tilastotietoa.

- Luontoon.fi (2019) kertoo retkikohteet, antaa vinkkejä retkivarusteista, retken suunnittelusta ja toteutuksesta. Myös metsästys, marjat ja sienet, majoittuminen, tulenteke, tietoa luvista ja koulutuksista.
- LuontoPortti (2019) sisältää tietoa luonnonvaraisista kasveista, linnuista, eläimistä, kaloista, puista ym. ja auttaa tunnistamaan eri lajeja tunnistustyökalunsa avulla. Palkittu ja erinomainen luonnosta kiinnostuneen sivusto.
- Lusto – Suomen Metsämuseo, tallentaa, hoitaa, säilyttää ja asettaa saataville suomalaisesta metsähistoriasta ja -kulttuurista kertovaa aineistoa, johon voi tutustua joko Finna- tai Kantapuu -palvelun kautta.
- Maa- ja metsätalousministeriö (2019) tarjoaa ajantasaista tietoa kaikesta maa- ja metsätalouden aihepiiriin kuuluvista asioista.
- Makupalat.fi sisältää kirjastojen linkit tiedonhakuun. Otsikoiden alta löytyy tietoa muun muassa metsästyksessä, retkeilyssä, eläimistä ja harrastuksista luontoon liittyen.
- Metsähallituksen julkaisut (2019). Sivuille on koottu tiedot kaikista Metsähallituksen julkaisuista, kuten selvityksistä, tiedotteista, oppaista, alueesitteistä ja kartoista.
- Metsähallitus (2019). Kattava valikoima aineistoja ja linkkejä eri sivustoille aiheina luonto, luonnossa liikkuminen, luonnonsuojelu, luontopalvelut, luvat, metsästys, kalastus ja retkeily. Karttapalvelut, suojelualueet, luonnon virkistyskäyttö ja luonnonvarat. Tiedotteet ja julkaisut.
- Metsäpeura (2012). Verkkosivu tarjoaa tietoa metsäpeurasta, sen levinneisyydestä ja biologiasta, sekä suojelusta.
- Metsäsanasto (2016) on Suomen Metsäkeskuksen kokoama metsien monikäyttöön liittyvä sanasto. Tietoa sanojen ja termien merkityksistä.
- Pertti Koskimiehen (2008) arvio Heikki Lehikoisen kirjasta: Tuo hiisi hirviäsi: Metsästyksen kulttuurihistoria Suomessa. Julkaistu sivustolla Kiiltomato.net.
- Retkikartta.fi (2019), josta voi saada karttatietoja ja vinkkejä matkakohteista ja nähtävyyksistä. Palvelusta voi hakea Metsähallituksen retkeilyyn sopivia kohteita ja palveluita, sekä metsästys- ja kalastuskohteita.

- Retkipaikka.fi (2019) tarjoaa asiallista tietoa luonto- ja eräretkeilykohteista, varusteista ja mielenkiintoisista luonnon nähtävyyksistä. Myös ajankohtaisia vinkkejä uusista kohteista ja vapaasti luettavia aineistoja.
- Riista.fi (2019) on Maa- ja metsätalousministeriön sivusto, josta on saatavilla tietoa riistanhoidosta, riistalajeista ja niiden metsästyksessä, metsästykseseen liittyvistä laeista ja asetuksista maassamme.
- Riistainfo.fi (2019). Tietoa suomalaisesta metsästyksessä, riistanhoidosta ja riistaeläimistä. Jälkien tunnistamisopas sekä koulutusoppaita eri aiheisiin. Sopii kaikille riista-asioista kiinnostuneille kansalaisille lähtötietojen tasosta riippumatta. Myös tilattavia sähköisiä ja painettuja aineistoja opiskelu- ja koulutuskäyttöön.
- Ruokatieto-sivustolta löytyy tietoa riistasta ja kaloista, niiden pyynnistä, sekä marjojen ja sienien käytöstä ruoanvalmistuksen raaka-aineena. Myös kasvien biologiaa ja eläintietoa.
- Suomen Kalakirjasto (2019) on yksityinen ja Suomen kattavin kala- ja kalastusaiheinen julkaisukokoelma. Kokoelmassa on suomalaista kalakirjallisuutta vuodesta 1730 nykyaikaan saakka.
- Suomen Koiramuseo kerää ja esittelee kotimaisiin koirarotuihin ja suomalaiseen koiraharrastukseen liittyviä kuvia ja aineistoa 1800-luvun lopulta lähtien. Selailtavia kirjoja, kuvia ja tarinoita.
- Suomen Luonto (2019) on Suomen luonnonsuojeluliiton julkaisema lehti kaikille luonnosta kiinnostuneille, luonnossa liikkuville ja retkeilijöille.
- Suomen Metsästyskirjasto hankkii, vastaanottaa ja tallentaa metsästyskulttuuriin liittyvää tietoaineistoa, johon voi tutustua kirjaston lukusalissa. Kirjasto ei anna kotilainoja, mutta kopion halutusta aineistosta voi tilata sähköisenä. Kokoelmiin voi tutustua Kantapuu-tietokannassa.
- Suomen Metsästysmuseum kerää ja tallentaa suomalaista erähistoriaa, esineitä ja metsästysperinteitä ja on eräkultuurin tietokeskus. Kokoelmat ovat kaikkien kiinnostuneiden selailtavissa Kantapuu-tietokannan kautta. Lainaus ja osin käyttö maksua vastaan.
- Suomen Metsästäjäliitto (2019). Käytännön ajankohtaisinta tietoa ja materiaalia eränkävinnistä, metsästyksessä ja retkeilystä. Koulutusmateriaaleja sekä videoita.

- Suomen riistakeskus (2019) edistää kestäväää riistataloutta, tukee riistanhoitoyhdistysten toimintaa ja huolehtii riistapolitiikan toimeenpanosta sekä vastaa sille säädetyistä julkisista hallintotehtävistä. Monenlaista tietoa ja materiaalia.
- Suurpedot.fi (2019) tarjoaa tietoa kotimaisista suurpedoistamme, niiden biologiasta, elinympäristöistä ja kannanhoidosta. Sivustoa toimittavat Metsähallitus, Maa- ja metsätalousministeriö, Suomen riistakeskus, Luonnonvarakeskus ja Ympäristöministeriö.
- Tiedekeskus Arktikum tarjoaa monipuolista tietoa arktisesta luonnosta, sen eliöistä, ekologiasta ja ilmastosta.
- Tietoa luonnonvaroista (2019). Luonnonvarakeskus Luken kattava verkkosivu, jossa tietoa marjoista ja sienistä, riistasta ja metsästyksestä, kalastuksesta, biotaloudesta, maa- ja metsätaloudesta sekä metsistä ja luonnon virkistyskäytöstä.
- WWF Suomi -sivut tarjoavat monipuolista tietoa maamme metsäluonnosta, luontotyypeistä ja eläinlajeista sekä luonnonsuojelusta ja sen kohteista ja tavoitteista.
- Ymparisto.fi (2013). Luonto: Sivu sisältää tietoa luonnon monimuotoisuudesta, rauhoitetuista ja uhanalaisista lajeista, luontotyypeistä, geologisista muodostumista sekä kulttuurimaisemista.

